

ชุดความรู้
สร้างแกนนำการทำงาน
เรื่องชุมชนคนสู้เกล้า

เพลินพาดี้
play and learn organizer

สนับสนุนโดย

ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

สารบัญ

ส่วนที่ 1 : บทนำ.....	1
ส่วนที่ 2 : โครงสร้างชุดความรู้.....	11
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : สร้างพื้นที่ปลอดภัย / ความคาดหวัง.....	11
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : คุณค่าความหมายของการทำงาน.....	15
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 : แผนที่ชุมชน.....	20
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 : เรื่องเล่า (เหล่า) “คนหัวใจเพชร”.....	24
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 : การสร้างทีม และกระบวนการมีส่วนร่วม	25
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 : เครื่องมือ ระบุ และวิเคราะห์“ปัญหา”	31
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 : ออกแบบเครื่องมือการทำงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง.....	35
หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 : ปฏิทินชุมชน และการวางแผนการทำงานในพื้นที่ชุมชน.....	36
หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 :สรุปการเรียนรู้.....	39
ภาพกิจกรรม	42

ส่วนที่ 1

บทนำ

① ความเป็นมา :

จากรายงานการผลการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กำหนดอยู่ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่รับรองโดยประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ “เป้าหมายที่ 3 Good Health เป้าหมายย่อยที่ 3.5 เสริมการป้องกันและการรักษาการใช้สารในทางที่ผิด ซึ่งรวมถึงการใช้ยาเสพติดและการใช้แอลกอฮอล์แบบอันตราย ตัวชี้วัดที่ 2 การใช้แอลกอฮอล์แบบอันตราย (3.5.2)” โดยกำหนดตัวชี้วัดลดปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อหัวประชากรต่อปีของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ลิตรของแอลกอฮอล์ บริสุทธิ์ต่อคนต่อปี) เป้าหมายในปี 2568 ลดลงร้อยละ 10 (9 Global NCD targets) และมีข้อมูลวิชาการ แสดงให้เห็นว่าการดื่มสุราเพิ่มความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางสังคม ซึ่งเป็นหนึ่งในเป้าหมาย SDG “เป้าหมาย ที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ” สำหรับภายในประเทศกลุ่มคนจนมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการดื่มสุรา และแบกรับผลกระทบดังกล่าวมากกว่ากลุ่มคนรวย รวมทั้งคนจนยังมีศักยภาพและความสามารถในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ต่ำกว่าคนรวย ส่วนในระดับระหว่างประเทศ พบว่า ประเทศที่ยากจนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณที่น้อยกว่าประเทศที่ร่ำรวย แต่เมื่อคิดเป็น “ปริมาณอันตรายต่อ หน่วยการดื่มเป็นลิตร (harm per liter)” บ่อยครั้งที่ประเทศที่ยากจนกลับมีปัญหาสูงกว่าประเทศร่ำรวยในหน่วยปริมาณการดื่มที่เท่ากัน

จากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2560 พบว่า ภาพรวมความชุกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป ในช่วง 16 ปี ที่ผ่านมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จากร้อยละ 32.7 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 34.0 ในปี 2558 และกลับลดลงอย่างเห็นได้ชัดในปี 2560 เหลือร้อยละ 28.4 โดยเป็นนักดื่มชายมากกว่านักดื่มหญิง 4.5 เท่า (ร้อยละ 47.5 และ 10.6 ตามลำดับ) หากจำแนกตามอายุ ช่วงอายุ 15-19 ปี พบว่าแนวโน้มความชุกของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลับมีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากร้อยละ 12.9 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 19.4 ในปี 2558 และลดลงในปี 2560 เช่นกัน อาจเป็นผลมาจากรัฐบาลขอความร่วมมือให้งดจัดงานรื่นเริงต่างๆ และไว้ทุกข์เพื่อถวายความอาลัยแด่ในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นเวลา 1 ปี รวมถึงหน่วยงานต่างๆ และประชาชน ส่วนใหญ่ร่วมทำกิจกรรมจิตอาสา ทำความดีถวายเป็นพระราชกุศลในช่วงเวลาดังกล่าว

พฤติกรรมการบริโภคแอลกอฮอล์จำแนกตามกลุ่มอายุ เพศ และเขตการปกครองในการสำรวจ ปี 2560 พบว่า กลุ่มเยาวชนอายุ 15-19 ปี มีสัดส่วนนักดื่มปัจจุบันร้อยละ 13.6 และเป็นนักดื่มประจำร้อยละ 3.3 ความชุกของการดื่มทุกประเภทสูงที่สุดในกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 25-44 ปี) และความชุกของการเคยดื่มแต่หยุด ดื่มไปแล้ว ใน 12 เดือนที่ผ่านมาสูงที่สุด (ร้อยละ 25.4) ในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ประชากรที่อาศัย อยู่ในเขต

เทศบาลร้อยละ 27.4 เป็นนักดื่มปัจจุบัน และร้อยละ 11.9 เป็นนักดื่มประจำ ส่วนประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลร้อยละ 29.2 เป็นนักดื่มปัจจุบัน และร้อยละ 13.0 เป็นนักดื่มประจำ แม้ในเขตเทศบาลจะมีสัดส่วนนักดื่มปัจจุบันและนักดื่มประจำน้อยกว่านอกเขตเทศบาล แต่ในเขตเทศบาลกลับมีสัดส่วนนักดื่มหนักประจำ (ร้อยละ 3.2) สูงกว่านอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 2.9)

สาเหตุของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่ทั้งนักดื่มเพศชาย และนักดื่มหญิง เริ่มดื่มสุราเพราะตามอย่างเพื่อน/เพื่อนชว (ร้อยละ 41.6 และร้อยละ 29.6 ตามลำดับ) รองลงมาของนักดื่มชายที่เริ่มดื่มสุราเพราะอยากลองดื่ม (ร้อยละ 30.5) ในขณะที่นักดื่มหญิงที่เริ่มดื่มสุราเพราะเข้าสังคมในงานรื่นเริง/งานประเพณีต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานทำบุญ ขึ้นบ้านใหม่ (ร้อยละ 27.8) โดยอายุเฉลี่ยที่เริ่มดื่มในเพศชายคือ 19 ปีและผู้หญิงเริ่มดื่มเมื่ออายุ 24 ปี ส่วนสาเหตุสำคัญของการเลิกดื่มสุราในกลุ่มผู้ที่เคยดื่มแต่ไม่ดื่มใน 12 เดือนที่แล้ว พบว่า ส่วนใหญ่ที่เลิกดื่มเพราะตระหนักว่าสุราไม่ดีต่อสุขภาพ (ร้อยละ 64.1) รองลงมาคือป่วย/เป็นโรคแล้วแพทย์แนะนำให้เลิก ดื่มสุรา (ร้อยละ 11.7) ลูกหลาน/พ่อแม่/คนในครอบครัวขอร้อง (ร้อยละ 9.8) และต้องการประหยัด

ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการสำรวจสถิติความรุนแรงในครอบครัว โดยรวบรวมข่าวจากหนังสือพิมพ์ 10 ฉบับ ระหว่างเดือน มกราคม - มิถุนายน 2563 พบข่าวความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 350 ข่าว และในจำนวนข่าวดังกล่าวมี เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยกระตุ้นถึง 74 ข่าว (ร้อยละ 21.14) และจากสถิติการเกิดอุบัติเหตุช่วงเทศกาลปีใหม่ พ.ศ. 2563 (ระหว่างวันที่ 27 ธันวาคม 2562 – 2 มกราคม 2563 พบว่า เกิดอุบัติเหตุ จำนวน 3,421 ครั้ง โดยสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด คือ เมาแล้วขับ ถึงร้อยละ 32.68 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุ หากผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ระมัดระวังในการบริโภค บริโภคด้วยความประมาท ก็ย่อมประสบอุบัติเหตุได้โดยง่ายยิ่งเป็นขณะขับรถบนท้องถนนด้วยแล้ว จากข้อมูลจะเห็นว่าจำนวนคดีขับรถขณะเมาสุรามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงปีพ.ศ. 2551-2560 จำนวนคดีขับรถขณะเมาสุราค่อนข้างคงที่เฉลี่ย 44,164 คดี คิดเป็นร้อยละ 84.59

ปัญหาด้านสุขภาพจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากผลการสำรวจปัญหาสุขภาพจิตในคนไทยระดับชาติ ปี พ.ศ.2556 พบว่า คนไทยอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีความผิดปกติพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือ alcohol use disorders 2.7 ล้านคน โดยเป็น ผู้ดื่มแบบอันตราย (alcohol abuse) 1.8 ล้านคน และเป็นผู้ดื่มแบบติด (alcohol dependence) 9 แสนคน แต่ในจำนวนนี้เข้ารับบริการสุขภาพจากฐานระบบ 43 แห่ง กระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2559 เพียง 168,729 คน นั่นหมายความว่า มีผู้มีปัญหาพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ควรได้รับการดูแลทางการแพทย์ได้รับการจริงเพียงร้อยละ 6.13 แสดงถึงช่องว่างการเข้าถึงบริการของผู้มีปัญหากรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สูงมาก และมีการพัฒนาจากงานวิจัยอย่างเป็นระบบโดยอาศัยแนวคิดการดูแลเชิงรุกในชุมชนที่ดำเนินการโดยบุคลากรสุขภาพ ผลการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมฯ ในชุมชน 4 ภาค เมื่อครบ 1 ปี พบว่า ผู้ติดสุราลดปริมาณการดื่ม ร้อยละ 90.0 - 96.7 และสามารถเลิกดื่มสุราได้ร้อยละ 10.0 - 30.0

คำถามที่ต้องค้นหาคำตอบ คือ ทำไมอัตราการตีมีเครื่องตีแอลกอฮอล์จึงค่อนข้างคงที่ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในกลุ่มต่างๆ และในกลุ่มช่วงอายุ 15-19 ปี พบว่า แนวโน้มความชุกของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลับมีทิศทางเพิ่มขึ้น และหากจะให้ลดการตีมีเครื่องตีแอลกอฮอล์ลงควรทำอย่างไร จึงเป็นที่มาของ **โครงการพัฒนาชุดความรู้และสื่อการเรียนรู้เพื่อการขยายผล : ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ ของเพลินพาตี** ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้พัฒนาชุดความรู้และสื่อการเรียนรู้ที่พร้อมขยายผลในประเด็นชุมชนปลอดภัยให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สสส. ซึ่งเป็นสำนักเชิงรุกประเด็นแอลกอฮอล์และภาคีเจ้าของชุดความรู้แอลกอฮอล์

โดยระยะแรกเริ่มของโครงการพัฒนาชุดความรู้ฯ ครอบคลุมปัจจุบัน โครงการใช้แนวคิดการทำงานตามกลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพที่มีความครอบคลุมในการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นนโยบาย ระบบบริการ การสร้างสิ่งแวดล้อม ความเข้มแข็งของชุมชนและการปรับพฤติกรรมบุคคล เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุดังกล่าว โครงการจึงศึกษาต้นทุนความรู้การตีมีเครื่องตีแอลกอฮอล์จากเจ้าของชุดความรู้แอลกอฮอล์ ได้แก่ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) และจากประสบการณ์ดำเนินงานประเด็นแอลกอฮอล์จากพี่เลี้ยง/แกนนำในพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นชุดความรู้เล่มนี้ ที่จะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีความสนใจอยากทำ เพราะจะให้เห็นความสำเร็จ และความภาคภูมิใจของการขับเคลื่อนงานการตีมีเครื่องตีแอลกอฮอล์

② วัตถุประสงค์ของชุดความรู้ :

1. พัฒนาศักยภาพแกนนำ/ชุมชนในการควบคุมการตีมีเครื่องตีแอลกอฮอล์ (**เกิดคนที่มีศักยภาพ เกิดแผนและกิจกรรม**) และให้ชุมชนกำหนดนโยบายและมาตรการชุมชนในการควบคุมแอลกอฮอล์
2. ลดจำนวนผู้ตีมีเครื่องตีแอลกอฮอล์ในชุมชน และป้องกันนักตีมีแอลกอฮอล์หน้าใหม่
3. สร้างการรับรู้และความตระหนักในพิษภัยของการตีมีเครื่องตีแอลกอฮอล์และอุบัติเหตุ/ความสูญเสียจากการตีมีแอลกอฮอล์

③ ขอบเขตของการใช้ชุดความรู้ :

ชุดความรู้สร้างแกนนำการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เหล้าเล่มนี้ มีการพัฒนาการจากประสบการณ์คนทำงาน ที่เน้นเฉพาะเรื่องการควบคุมแอลกอฮอล์ และมุ่งให้ผู้ที่สนใจเรียนรู้นำไปใช้เป็นแนวทางการควบคุมแอลกอฮอล์ในพื้นที่/ชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและแผนงานในชุมชน และสิ่งที่ถ่ายทอดจากประสบการณ์นี้ จะทำให้เข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งได้อธิบายขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบในทุกขั้นตอนที่ได้เชื่อมโยงและสอดคล้องกับ 3 ชุดเครื่องมือการเรียนรู้ ที่โครงการพัฒนาชุดความรู้และสื่อการเรียนรู้เพื่อการขยายผล : ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ ของเพลินพาตี ได้พัฒนาเป็น**เครื่องมือการเรียนรู้**ที่ต้องนำมาใช้ควบคู่การทำงานร่วมกัน ได้แก่

1. **ชุดกิจกรรมพัฒนาทีมคนสู้เหล้า** เป็นหนังสือที่รวบรวมกิจกรรมต่างๆ ไว้ สามารถเลือกหาหยิบใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะกับงาน ออกแบบกิจกรรมเป็น 3 แนวทาง คือ 1) **การปรับพฤติกรรม** เป็น

กระบวนการชวนผู้ดื่มให้ลดความถี่ในการดื่ม **ชวน**ให้หยุดให้เลิก และมีการ**ชม/เชียร์** ช่วยด้วยวิธีการต่างๆเพื่อให้ลด ละ เลิกการดื่ม และเมื่อเลิกได้สำเร็จมีกระบวนการ**เชิดชู**ผู้ที่เลิกดื่มเหล้าได้

2) การ**ปรับสภาพแวดล้อม**ที่เอื้อต่อการลดละเลิกการดื่ม เช่น การสร้างพื้นที่ปลอดแอลกอฮอล์ การมีมาตรการของชุมชน และจัดทำข้อตกลงร้านค้าให้ปฏิบัติตามกฎหมาย และ 3) การขับเคลื่อนนโยบายและการแสวงหาเครือข่าย (**ขง เชื่อม แพร่**) รวมทั้งมีตัวอย่างกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจ

2. **คู่มือการใช้ชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู้เหล้า** เป็นแนวทางการใช้ชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู้เหล้า (ข้อ 3 ด้านล่างนี้) ที่แสดงให้เห็นว่า มีเอกสารและใบงานอะไรบ้าง และมีแนวทางเป็นขั้นตอนการใช้ชุดเครื่องมือฯ
3. **ชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู้เหล้า** มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน เป็นใบ A3 คือ 1) ชวนใคร บทบาททำงาน 2) ออกแบบเข้าใจปัญหาแรงเสริม-ต้าน 3) ออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ 4) หลังจากทำกิจกรรมแล้ว ประเมินผล ทำแล้วเป็นอย่างไร เพื่อดูความสำเร็จ/อุปสรรค พัฒนากิจกรรมและทีม สุดท้าย 5) ส่งต่อขอความร่วมมือ

ลักษณะของชุดความรู้ จะมีเนื้อหาที่ 1) เน้นความรู้ : Teaching 2) เน้นวิธีการ : Training และ 3) เน้นสร้างแนวความคิด : Coaching และสอดคล้องเครื่องมือการเรียนรู้ทั้ง 3 ชุดดังกล่าว เพื่อช่วยกระตุ้นความสนใจ และก่อให้เกิดความต้องการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมอบรมเรียนรู้มีส่วนร่วมในการคิด อภิปรายและกระทำการ่วมกับการอบรม รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ที่เข้าใจลักษณะบุคคลและมีความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมเข้าใจและกล้าแสดงออก

④ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเมื่อสิ้นสุดการอบรม :

ผู้เข้าอบรมสามารถ

1. สามารถนำชุดความรู้เล่มนี้ ถ่ายทอดความรู้พัฒนาศักยภาพชุมชน ด้วยวิธีการ การออกแบบการวิเคราะห์นำไปสู่แผนการทำงานในพื้นที่ชุมชน
2. เข้าใจบทบาทหน้าที่และการทำงานร่วมกันในพื้นที่ชุมชน และร่วมวิเคราะห์ปัญหาที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

⑤ ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อเข้ารับการอบรม :

1. สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของการดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งผลกระทบการดื่มแอลกอฮอล์
2. ขยายผลกิจกรรมและทำต่อเนื่อง เพื่อให้มีความต่อเนื่องยั่งยืน และเผยแพร่แนวคิดและวิธีการทำงานไปยังพื้นที่ใกล้เคียงที่สนใจ (เป็นพื้นที่ศึกษาดูงานหรืออบรมให้ความรู้แก่ผู้สนใจ) อบรมทักษะให้พื้นที่อื่นๆ เช่น การทำ

แผนที่ชุมชน

⑥ กลุ่มเป้าหมาย :

1. บุคคลที่สนใจอาสาเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาเรื่องแอลกอฮอล์ (เหล้า) ในชุมชน
2. อาสาสมัคร ชมรม หน่วยงาน องค์กรที่ต้องการทำกิจกรรม/โครงการแก้ไขปัญหาเรื่องแอลกอฮอล์

ในชุมชน

3. องค์กร หน่วยงาน ที่ต้องการยกระดับจากการทำกิจกรรม/โครงการ ไปสู่การขับเคลื่อนนโยบายและการสร้างเครือข่ายชุมชนคนสู้เหล้า

ส่วนที่ 2

โครงสร้างชุดความรู้สร้างแกนนำการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เหล้า

นางสาวปิยะพรรณ มลิหอม ผู้จัดการโครงการพัฒนาชุดความรู้และสื่อการเรียนรู้เพื่อการขยายผล :
ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ ของเฟลินพาตี ซีแองทีมาและเนาะชุดความรู้ โดยโครงการฯนี้อยู่ภายใต้การสนับสนุนของ
ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ (ศร.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และได้รับการสนับสนุน
องค์ความรู้จากสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สสส.มาพัฒนาและสื่อสารเป็นชุดความรู้ เครื่องมือ
ชุดนิทรรศการ

ที่ผ่านมา โครงการฯได้ถอดองค์ความรู้ และโครงการฯร่วมมือกับมูลนิธิสื่อชาวบ้าน (มะขามป้อม)
นำองค์ความรู้มาออกแบบชุดความรู้สร้างแกนนำการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เหล้า และพัฒนาเป็นชุดความรู้สร้าง
แกนนำการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เหล้า เพื่อให้คนทำงานเข้าถึงการทำงานได้ง่าย เป็นชุมชนริเริ่มในการพัฒนาชุมชน
คนสู้เหล้า ดังนั้น จึงมีกระบวนการพัฒนาชุดความรู้ คือ

กระบวนการพัฒนาชุดความรู้

- 1) ออกแบบโครงร่างการถอดบทเรียนฯ : เรื่องอะไร กับใคร กระบวนการทำงาน (สมบูรณ์และไม่
สมบูรณ์)
- 2) ลงพื้นที่ทดสอบโครง (ร่าง) การถอดบทเรียน : ข้อมูล ทดสอบสมมติฐาน
- 3) ออกแบบโครง (ร่าง) ชุดความรู้สร้างแกนนำ
- 4) จัดเวทีถอดบทเรียนฯ (ใหญ่) ประกอบด้วย แกนนำชุมชน พี่เลี้ยง และเจ้าของชุดความรู้
- 5) จัดเวทีถอดบทเรียน (ย่อย) 3 ครั้ง ณ จังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และลพบุรี
- 6) เวทีถอดบทเรียนพี่เลี้ยงผ่านประชุมออนไลน์ (Zoom)
- 7) เวทีทดสอบชุดความรู้สร้างแกนนำ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุดความรู้ (ทีมพี่เลี้ยง
ภาคและจังหวัด)
- 8) เวทีทดสอบชุดความรู้สร้างแกนนำการทำงาน เรื่องชุมชนคนสู้เหล้า (ทีมแกนนำชุมชน)

ชุดความรู้สร้างแกนนำการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เหล้า ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 9 หัวข้อ จำนวน

2 วัน

หน่วยการเรียนรู้	หัวข้อ	ภาค ทฤษฎี	ภาค ปฏิบัติ	รวม (ชั่วโมง)
กิจกรรมก่อนเข้ารับการอบรม	- ทำความรู้จักและแนะนำตัว - การเคลื่อนไหวร่างกาย			
1. สร้างพื้นที่ปลอดภัย / ความคาดหวัง	- 4 ช่องหัวใจ	-	30 นาที	30 นาที
2. คุณค่าความหมายของ การทำงาน	- ทักษะการสื่อสาร - ทักษะการฟังด้วยหัวใจ	30 นาที	30 นาที	1 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้	หัวข้อ	ภาค ทฤษฎี	ภาค ปฏิบัติ	รวม (ชั่วโมง)
3. แผนที่ชุมชน	- ชุมชนทางกายภาพ - แผนที่ร้านค้าชุมชน - จุดรวมตัวคนในชุมชน - คนหัวใจ หิน เหล็ก เพชร - ทีมหรือกลุ่มเป้าหมายการทำงาน	30 นาที	1 ชั่วโมง	1 ชั่วโมง 30 นาที
4. เรื่องเล่า (เหล่า) “คนหัวใจเพชร”	- เชื่อมโยงการเรียนรู้ภายในใจสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง - สะท้อนบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้	30 นาที		30 นาที
5. การสร้างทีม และ กระบวนการมีส่วนร่วม	- เปิดชิงบ้าน - ธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ (4 ทิศ)	40 นาที	20 นาที	1 ชั่วโมง
6. เครื่องมือระบุ และ วิเคราะห์“ปัญหา”	- ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน - เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ปัญหา	45 นาที	1 ชั่วโมง	1 ชั่วโมง 45 นาที
7. ออกแบบเครื่องมือการ ทำงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง	- ทบทวนขั้นตอนชุดความรู้ที่เชื่อมโยงกับชุดเครื่องมือ - ขั้นตอนออกแบบโครงการและกิจกรรม	10 นาที	20 นาที	30 นาที
8. ปฏิทินชุมชน และ การวางแผนทำงานในพื้นที่ ชุมชน	- จังหวะชีวิตของคนในชุมชนในช่วงวันหรือช่วงเดือน	40 นาที	55 นาที	1 ชั่วโมง 35 นาที
9. สรุปการเรียนรู้	- กระบวนการเรียนรู้เป็นประโยชน์การทำงานอย่างไร	30 นาที		30 นาที

□ กิจกรรมก่อนเข้ารับการอบรม (ช่วงเช้า)

กิจกรรม : แนะนำตัวผู้เข้ารับการอบรม

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทำความรู้จักกัน และเปิดใจในการเข้ารับการอบรม

ขอบเขตกิจกรรม	กิจกรรมก่อนอบรม	สื่อการทำกิจกรรม	วิธีการประเมินผล
การทำความรู้จักกัน	- วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมอบรมแนะนำตัว - กำหนดกติกาการอยู่ร่วมกัน	-	- สังเกตการณ์มีส่วนร่วม

วิธีการ : วิทยากรชวนให้ผู้เข้ารับการอบรมแนะนำตัว และทำความรู้จักกัน

1. โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนให้บอกชื่อ และชื่อเล่น พร้อมบทบาท หน่วยงานและตำแหน่งอะไร ในการทำงานนี้ จนครบทุกคนรวมทั้งวิทยากร และทีมผู้จัดการอบรม
2. วิทยากรชวนให้ผู้เข้ารับการอบรมตั้งกติกาการอยู่ร่วมกัน เช่น
 - การตรงต่อเวลา
 - ปิดเครื่องมือสื่อสารเพื่อใช้เวลาอยู่ด้วยกัน
 - เปิดใจเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน
3. ให้ผู้เข้ารับการอบรมเตรียมตัวโดยใช้ระฆังเป็นสัญญาณบอกการเริ่มกิจกรรม และเลิกกิจกรรม วิธีการให้ผู้เข้าร่วมการอบรมนั่งสบาย ๆ วิทยากรให้สัญญาณระฆัง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมค่อย ๆ หลับตา เอาความรู้สึกตามเสียงของระฆังว่าเสียงนั้นหยุดตั้งเมื่อใด จากนั้นเอาความรู้สึกอยู่ที่ลมหายใจเข้าลึก-ออกยาว เอาความรู้สึกไปที่กล้ามเนื้อบนใบหน้า มีการขมวดคิ้วหรือไม่ มีรอยยิ้มหรือไม่ มีความปรารถนาดีกับร่างกายมากแค่ไหน กล้ามเนื้อคอ กล้ามเนื้อไหล่ กล้ามเนื้อบริเวณแผ่นหลัง ถึงปลายเท้า
4. วิทยากร ชี้แจงผู้เข้าร่วมกระบวนการมี 3 บทบาท ดังนี้
 - 1) บทบาทที่ 1 : ผู้เรียนรู้ (Learner)
 - 2) บทบาทที่ 2 : ผู้นำกระบวนการ (Facilitator)
 - 3) บทบาทที่ 3 : ผู้ให้ความคิดเห็น (Commentator)
5. โจทย์คำถาม ให้แนะนำ 3 สิ่งที่แสดงความเป็นตัวเรา

ผลที่ได้จากกิจกรรมก่อนเข้ารับการอบรม :

แนะนำชื่อ	3 สิ่งแสดงความเป็นตัวตน
ผู้ช่วยผู้ประสานงานเหนือบน	ขับรถ ถ่ายรูป ชีวิตกับธรรมชาติ

แนะนำชื่อ	3 สิ่งแสดงความเป็นตัวตน
<p>ป้อม : ตะวันตก</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนุนเสริม - สนับสนุนการขับเคลื่อนงตเหล่า 8 จังหวัด 	<p>การเกษตร</p> <p>ท่องเที่ยว</p> <p>ชอบสถานที่ประวัติศาสตร์และลุ่มแม่น้ำ</p>
<p>ดวงดาว : พื้นที่ตำบลไร่รถ สุพรรณบุรี</p> <p>ผู้นำต้นแบบชุมชนคนงตเหล่า</p>	<p>ปลูกต้นไม้</p> <p>เกษตรกร</p> <p>ช่วยเหลือชุมชน</p>
<p>ก้านรุ่ง :</p> <p>ผู้ประสานงานจังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>การทำงานสร้างสุขลดทุกข์</p> <p>(ใช้เครื่องมือการทำงาน) ในการลดเหล่า</p>	<p>ถ่ายรูป</p> <p>เข้าวัด ทำบุญ</p> <p>ทำงานจริงจัง</p>
<p>พินุช : ผู้ประสานงานชุมชนคนสู้เหล่าส่วนกลาง</p>	<p>เชื่อมั่นความรู้ในชุมชน</p> <p>เล่าเรื่องเพื่อเปลี่ยนแปลง</p>
<p>ต้อม : ผู้ช่วยผู้ประสานงานภาคตะวันออก</p>	<p>การเขียนบทความ</p> <p>ดนตรี</p> <p>อุเบกขา</p>
<p>เพลง ภาคใต้ตอนล่าง</p>	<p>ชอบ ดู ฟัง</p>
<p>ผู้ช่วยเหนือตอนบน</p>	<p>ชอบอยู่ในความขัดแย้ง (ทำให้ตนเองเกิดความละเอียดอ่อน)</p> <p>จัดสวน</p> <p>การเดินทาง</p>
<p>ธนชัย : ภาคกลาง</p>	<p>ทำสวนเกษตรพอเพียง (เกิดความสุขใจที่ได้ผลผลิต)</p> <p>การท่องเที่ยวตามธรรมชาติ</p> <p>เข้าวัด</p>
<p>สคล.ภาคกลางตอนล่าง</p>	<p>เขียนเรื่องราว สมุดกับปากกา</p> <p>ชอบพบปะผู้คน</p> <p>การเรียนรู้</p>
<p>โต้ง</p>	<p>ซีมอเตอร์ไซค์</p> <p>ท่องเที่ยว</p> <p>ชอบผู้หญิงสวย</p>
<p>นาย : อีสานล่าง</p>	<p>ดนตรี</p> <p>ตัวการ์ตูนญี่ปุ่น</p>

แนะนำชื่อ	3 สิ่งแสดงความเป็นตัวตน
	การเดินทาง
ปราโมช : ภาคใต้ตอนบน ผู้ประสานงานภาค	การถ่ายรูป การทำกระบวนการกับเยาวชน ชอบธรรมชาติ
ต้น : ภาคอีสาน	ชอบธรรมชาติ กินอาหาร ฟังเรื่องคนอื่น ๆ
ภาคตะวันตก	สุนัข ธรรมะ บ้านสวน
นุ่นนิ่ม ผู้ประสานงานชุมชน จังหวัด หนองบัว	ดนตรี ทำอาหาร นักคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลง (ไม่ต้องการทำอะไรซ้ำ)
ฟิล์ม : ผู้ช่วยกระบวนการ	ทะเล ชานม ทำผม
แอล : ผู้ช่วยกระบวนการ	ธรรมชาติ กิน เด็ก

วิทยากรชวนคิด ผลที่ได้จากโจทย์คำถาม ให้แนะนำ 3 สิ่งที่แสดงความเป็นตัวเรา ว่า : เห็นอะไรจากการตั้งคำถาม 3 สิ่งที่แสดงเป็นตัวตนของเรา

ผู้เข้าร่วมอบรม ระดมความคิดและการแลกเปลี่ยน ผลที่ได้ คือ

- รู้จักนิสัยของบุคคล : ก่อให้เกิดความคุ้นเคย และเกิดความใกล้ชิด
- เปิดตัวตนเองให้คนในวงได้รับรู้มากขึ้น
- สร้างบรรยากาศในการพูดคุยให้มากขึ้น
- จิตใจ นิสัยของแต่ละบุคคล

วิทยากรสรุปการเรียนรู้ท้ายกิจกรรม : เบื้องหลังความคิดกิจกรรมแนะนำตัวนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดตัวตนในเวที ผู้เข้าร่วมอบรมกล้าเปิดเผยตัวเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ทำให้พร้อมที่จะเรียนรู้และเข้าใจยอมรับผู้อื่นได้ เพื่อนำไปสู่การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และเกิดความคุ้นเคยกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : สร้างพื้นที่ปลอดภัย / ความคาดหวัง

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมที่มีความหลากหลายทั้งบทบาทหน้าที่ ตำแหน่ง และอาชีพในการเรียนรู้ร่วมกัน
2. เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและเท่าเทียมกันทุกคน ไม่มีถูกหรือผิดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
3. เพื่อกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของแต่ละคนในการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เกล้า

กิจกรรมที่ 1 “4 ช่องหัวใจ”

ระยะเวลา 30 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
- เตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมที่มีความหลากหลายทั้งบทบาทหน้าที่ ตำแหน่ง และอาชีพในการเรียนรู้ร่วมกัน - เป้าหมายในการเรียนรู้ของแต่ละคนในการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เกล้า	- สนทนากลุ่มย่อย (Focus group) - ฟังอย่างลึกซึ้ง	- คอมพิวเตอร์ - ชุดเครื่องเสียง - กระดาษ A4 - สีสเมจิก/ปากกา - กระดาษ Post-it	- สังเกตการณ์มีส่วนร่วม - สังเกตจากการซักถาม-แลกเปลี่ยน

หมายเหตุ : 1. แจกกระดาษและสีเมจิก/ปากกา คนละ 1 ชุด
2. การจัดสภาพแวดล้อมในห้อง : เป็นจัดเก้าอี้แบบล้อมวง หรือนั่งพื้นล้อมวง เพื่อให้ทุกคนมองเห็นหน้ากัน

วิธีการ :

1. แบ่งและพับกระดาษเป็น 4 ช่อง และ เขียนหมายเลขกำกับแต่ละช่อง เป็น 1-4
2. เราจะทำความรู้จักเพื่อนผ่านงานศิลปะ และมอบหมายโจทย์ที่กำหนดตามโจทย์ด้านล่างนี้ โดยจะจัดทำ 4 รอบ รอบละ 15 วินาที

<p>ช่อง ❶ โจทย์</p> <p>วาดหน้าเพื่อน 1 คนที่เราเพิ่งเจอครั้งแรกในชีวิต</p>	<p>ช่อง ❷ โจทย์</p> <p>วาดหน้าเพื่อคนที่เราคิดว่าเป็นคนตลก สนุกสนาน ร่าเริง อยู่ด้วยแล้วน่าจะอารมณ์ดี (ไม่ซ้ำคนแรก)</p>
<p>ช่อง ❸ โจทย์</p> <p>วาดหน้าเพื่อนคนที่เราคิด เป็นคนอบอุ่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น (ไม่ซ้ำกับคนที่ 1-2)</p>	<p>ช่อง ❹ โจทย์</p> <p>วาดหน้าเพื่อคนที่เราคิดว่าเป็นคนลึกลับ น่าค้นหา (ไม่ซ้ำกับคนที่ 1-3)</p>

3. ให้ผู้เข้าร่วมอบรมไปหาคนที่หมายตาที่จะวาดรูปในแต่ละช่อง โดยมีข้อกำหนด ดังนี้

<p>ช่อง ❶</p> <p>1. วาดรูปที่ 1 ตามโจทย์ 2. สอบถามประวัติส่วนตัว และถามสิ่งที่ทำให้แล้วมีความสุข และเพราะอะไรถึงมีความสุขคืออะไร เพราะอะไร</p>	<p>ช่อง ❷ โจทย์</p> <p>1. วาดรูปที่ 2 ตามโจทย์ 2. สอบถามประวัติส่วนตัว และสอบถามเหตุการณ์ที่ตลกที่สุดในชีวิตของเพื่อนคือเหตุการณ์อะไร</p>
<p>ช่อง ❸ โจทย์</p> <p>1. วาดรูปที่ 3 ตามโจทย์ 2. สอบถามประวัติส่วนตัว รักครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อไหร่ และรู้สึกกับรักครั้งแรกอย่างไร</p>	<p>ช่อง ❹ โจทย์</p> <p>1. วาดรูปที่ 4 ตามโจทย์ 2. สอบถามประวัติส่วนตัว และทำไมถึงเข้าร่วมอบรมครั้งนี้ เพราะอะไร และคาดหวังอะไร</p>

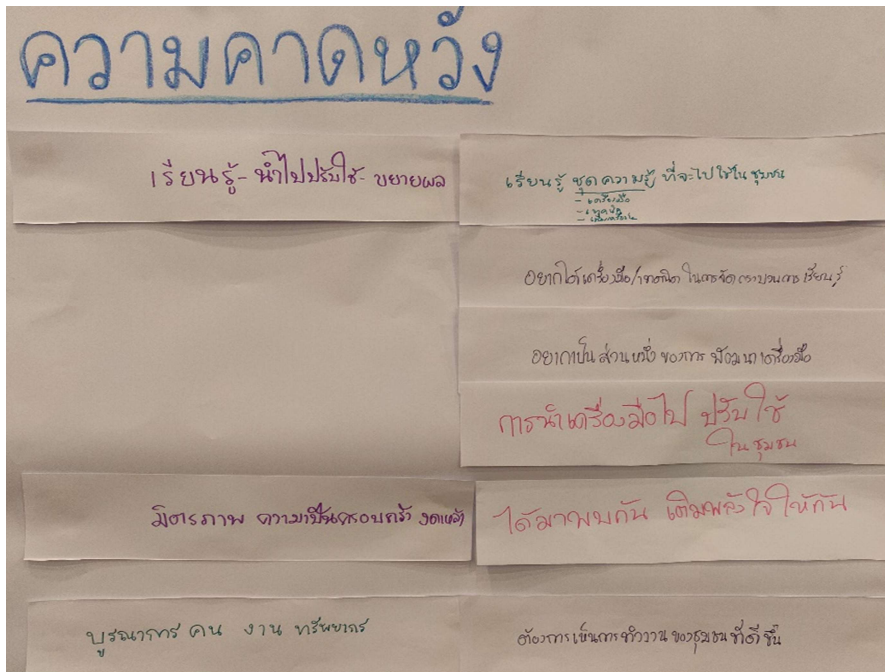
4. ให้ผู้เข้าร่วมอบรมกลับมา นั่งที่เดิม แล้วทบทวนว่า แต่ละช่องวาดใคร ประวัติอย่างไร

5. ให้ผู้เข้าร่วมจับกลุ่ม 4-6 คน โดยคนในกลุ่มต้องไม่อยู่ในภาคเดียวกัน เพื่อทำความรู้จักกันมากขึ้น และเล่าให้เพื่อนฟังว่า ตัวเราและเพื่อนๆ มีความคาดหวังในการเข้าร่วมอบรมครั้งนี้อย่างไร จัดทำ 4 รอบ รอบละ 1 นาที

5.1) เล่าให้เพื่อนฟังในแต่ละโจทย์ 1-4

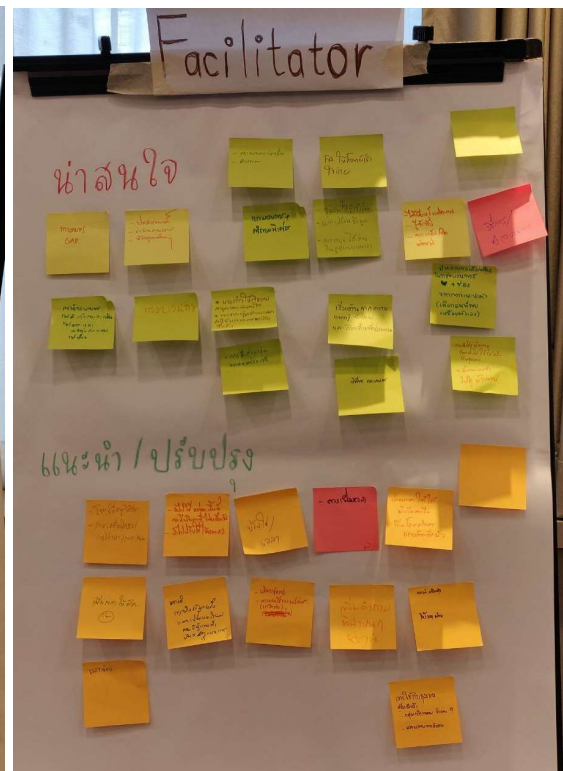
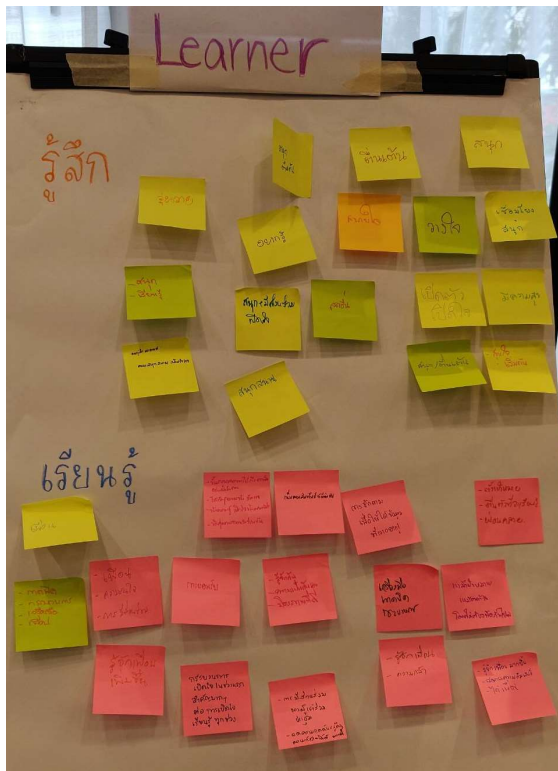
5.2) แลกเปลี่ยนภายในกลุ่มมีความคาดหวังอย่างไร

6. แลกเปลี่ยนวงใหญ่ “ความคาดหวัง” ของกลุ่ม 20 นาที

สรุปกิจกรรม 4 ช่องหัวใจ คือ หลังจากที่ได้ทำกิจกรรมนี้ เป็นอย่างไรบ้าง? และแต่ละกลุ่มมีความคาดหวัง ยังไงบ้าง?

การเรียนรู้กิจกรรมนี้ สะท้อน 4 หัวข้อ คือ 1) ความรู้สึก 2) ความน่าสนใจ 3) การเรียนรู้ และ 4) คำแนะนำ/ปรับปรุง ดังนี้ คือ

กิจกรรม 4 ช่องหัวใจ Recheck กับใบ Post-itการเรียนรู้กิจกรรมที่ผ่านมา

นักการเรียนรู้	กระบวนการ
กระตาดเขียวสะท้อนแสง “ความรู้ลึก และบรรยากาศ”	กระตาดเขียวสะท้อนแสง “อะไรคือความน่าสนใจ”
<ol style="list-style-type: none"> 1) วุ่นวาย 2) สนุก ตื่นเต้น 3) อายากรู้ 4) สบายใจ 5) วางใจ 6) เชื่อมโยง 7) เรียนรู้ 8) มีส่วนร่วม 9) เปิดใจ 10) สดชื่น 11) เปิดตัว/เปิดใจ 12) มีความสุข 13) สนใจ 14) เริ่มต้น 15) เป็นกันเอง 	<ol style="list-style-type: none"> 1) กระบวนการ GAP 2) ประสบการณ์ 3) กระบวนการ 4) ข้อมูลต่างๆ 5) กระบวนการ 6) กระบวนการให้โจทย์เข้าใจง่าย/คำถามพิเศษ 7)
กระตาดชมพูสะท้อนแสง “สิ่งที่ได้เรียนรู้”	กระตาดส้มสะท้อน “มีอะไรในการให้คำแนะนำ”
<ol style="list-style-type: none"> 1) เทคนิค 2) รู้จักเพื่อนเพิ่มขึ้น/มิตรภาพ/เห็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 3) ความสนใจ 4) ความเป็นกันเอง 5) ความกล้า 6) การยอมรับ 7) กระบวนการเปิดใจในช่วงแรกสำคัญมาก ๆ ต่อการเปิดใจเรียนรู้ทุกช่วง 8) การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมประชุม 9) การซักถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เราอยากรู้ 10) เครื่องมือ เทคนิค กระบวนการ 	<ol style="list-style-type: none"> 1) โจทย์ที่สนุกได้อีก 2) การเคลื่อนไหว/การใช้เวลา/การสะท้อน 3) เพิ่มเวลาให้คิด 4) เวลานั้น 5) นำไปใช้แต่ละพื้นที่จะมีบริหารไม่เหมือนกัน 6) นำไปปรับใช้ให้เหมาะสม 7) เครื่องมือมีความเข้าใจง่าย 8) ควรเพิ่มเวลา/ให้เวลานั้น 9) เพิ่มคำถามที่เอื้อให้สนุกสนาน 10) เพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยน 11) การทำงานกับชุมชนต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย

นักการเรียนรู้	กระบวนการ
11) เรามีเป้าหมายเหมือนกัน โดยไม่ต้อง..... 12) ตื่นเต้นการเรียนรู้ 13) ผ่อนคลาย 14) ตั้งเป้าหมาย	

สรุปภาพรวมความคาดหวัง :

1. เรียนรู้เนื้อหา ปรับใช้ ขยายผล เครื่องมือการทำงานเพื่อไปประยุกต์ในชุมชน เช่น เทคนิค การเชื่อมโยง เครือข่ายการทำงาน
2. สามารถประยุกต์ปรับใช้เครื่องมือในชุมชนและประเด็นอื่น ๆ ได้
3. เกิดการบูรณาการคน งาน ทรัพยากรในพื้นที่
4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในการทำงาน (มีความเป็นครอบครัวเดียวกัน)

วิทยากรสรุปการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 : วิทยากรออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลาย และกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมอบรม ใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองไปตามขั้นตอน พร้อมชี้แนะ และการใช้พลังคำถามกระตุ้นการคิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีโอกาสกำหนดความคาดหวังการเรียนรู้ของตนเอง หรืออาจจะมีส่วนร่วมในการกำหนดความ คาดหวังการเรียนรู้ร่วมกับวิทยากร เพื่อเพิ่มความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (Ownerships) ให้มากขึ้น เพราะผู้เข้าร่วมอบรมหากทราบจุดประสงค์/ความคาดหวังการเรียนรู้ที่ชัดเจนแล้ว ผู้เข้าร่วมอบรมจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีกว่าผู้เข้าร่วมอบรมที่ไม่ทราบจุดประสงค์/ความคาดหวังการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : คุณค่าความหมายของการทำงาน

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อทบทวน ค้นหาคุณค่าความหมายในการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เกล้าของตัวเองและผู้อื่น
2. เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ เติมพลังการทำงานซึ่งกันและกันผ่านการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. เพื่อฝึกทักษะการฟังด้วยหัวใจและสุนทรียสนทนา ซึ่งเป็นทักษะสำคัญการทำงานสร้างการเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับตัวเองและชุมชน

กิจกรรมที่ 1 “วงกลมคุณค่าความหมาย”

ระยะเวลา 1 ชั่วโมง

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
<p>- ค้นหาคุณค่า ความหมาย เพื่อสร้าง แรงบันดาลใจในการ แรงบันดาลใจในการทำงาน เรื่องชุมชนคนสู้ เหล่าของตัวเองและ ผู้อื่น</p> <p>- เติมพลังการทำงานซึ่ง กันและกัน</p> <p>- ทักษะการฟังด้วย หัวใจและสุนทรีย สนทนา</p>	<p>- การฟังด้วยหัวใจและ สุนทรียสนทนา</p> <p>- สนทนากลุ่มย่อย (focus group)</p>	<p>- คอมพิวเตอร์</p> <p>- power point</p> <p>- ชุดเครื่องเสียง</p> <p>- กระดาษ Post-it</p>	<p>- สังเกตการณ์มีส่วนร่วม</p> <p>- สังเกตจากการ ซักถาม-แลกเปลี่ยน</p>

วิธีการ แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงเริ่มต้น ให้แต่ละคนหาพื้นที่สำหรับตัวเองที่รู้สึกปลอดภัยและทำนั่งที่รู้สึกสบายกาย สบายใจ

1. ให้ผู้เข้าร่วมอบรมหาที่นั่งสบายๆ โดยมีระยะห่างหนึ่งช่วงแขนจากคนอื่น ให้เวลาสักครู่ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้ทบทวนประสบการณ์ตัวเองในการเริ่มต้นของการทำงานเรื่องเหล่า

2. วิทยากร ให้ผู้เข้าร่วมอบรมหลับตา และนำกระบวนการพูดนำ “...เรากำลังเกร็งหัวไหล่หรือเปล่า สองนาทิจากนี้ไป ย้อนกลับไปในความทรงจำของเรา จำได้หรือไม่ ครั้งแรกทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เหล่า ค่อยๆ ย้อนความทรงจำ (เปิดเพลงประกอบ) มีใครซักคนเข้ามาทำงานนี้ จำความรู้สึกของเราได้หรือไม่ อะไรที่ทำให้เราตัดสินใจทำงานเรื่องนี้ เวลาว่างเลยมา จำได้หรือไม่ว่าก็ปีแล้ว บนถนนทำงานเรื่องนี้ เป็นอย่างไรบ้าง เกิดการเรียนรู้ อะไร และเกิดคุณค่าความหมายกับเราอย่างไร คุณค่าความหมายนี้เกิดกับเรา แล้วคุณค่าเป็นประโยชน์ของคนอื่น พี่น้อง หลาน ชุมชน สังคม ใครค้นเจอคุณค่าความหมายของตนเองให้หายใจเข้าลึกๆ 3 ครั้ง ให้ขยับร่างกายแล้วลืมตาได้

3. กำหนดโจทย์ให้เขียนบนกระดาษ post-it ใช้เวลา 2 นาที

คำถามที่ 1 : เพราะอะไรถึงเลือกทำงานนี้ “ชุมชนคนสู้เหล่า”

คำถามที่ 2 : คิดว่าสิ่งที่ทำอยู่ตอนนี้มีคุณค่าความหมาย ต่อตัวเรา ผู้อื่น (กลุ่มเป้าหมาย/ชุมชน/สังคม)

4. แจกกระดาษ Post-it คนละ 1 แผ่น มีเวลาให้ผู้เข้าร่วมอบรมเรียบเรียงความคิดและเขียนลงในกระดาษตามโจทย์ ในเวลา 2 นาที

ช่วงย่อนเวลา ประสบการณ์และช่วงชีวิตของการเริ่มต้นทำงาน

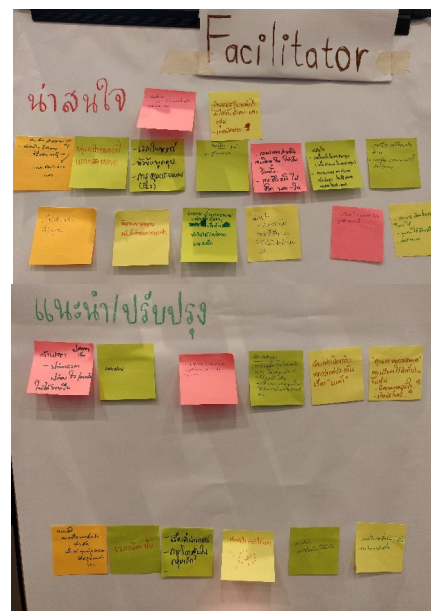
1. ให้แต่ละคนจับกลุ่มประมาณ 3-4 คน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้เข้าร่วมอบรมคนอื่นๆ และพูดคุยจากโจทย์ที่กำหนด แบบสุนทรียสนทนา การฟังด้วยหัวใจ : ฟังการเล่าเรื่องและฟังการฟัง
2. กติกาการพูดคุย โดยให้แบ่งบทบาท 2 บทบาท คือ บทบาทผู้เล่าเรื่อง ทำหน้าที่ถ่ายทอดประสบการณ์ที่เขียนในกระดาษให้เพื่อนฟังโดยมีเวลาประมาณ 2-3 นาที(ฝึกทักษะการสื่อสาร) และบทบาทผู้ฟัง ทำหน้าที่รับฟังเรื่องราวของเพื่อนด้วยหัวใจ โดยมีเงื่อนไขดังนี้ 1. ไม่แทรกถาม 2. ไม่แย้งขึ้น 3. ไม่ด่วนตัดสินเรื่องราวของเพื่อน 4. ไม่ปลอบใจ 5. คนตรงหน้าสำคัญที่สุด และ 6. ฟังด้วยหัวใจ (ฝึกทักษะการฟังด้วยหัวใจ)
3. ผู้ฟัง เมื่อฟังจบ ให้สะท้อนความรู้สึกหรือให้กำลังใจเพื่อน โดยใช้เวลาคนละ 1 นาที
4. เมื่อครบเวลาที่กำหนดให้สลับบทบาทกัน และดำเนินตามบทบาทและให้รักษากติกาของแต่ละบทบาทไว้เช่นเดิม

ผู้เล่า	ผู้ฟัง
☐ โจทย์ในการเล่าเรื่อง 1) ทำไมทำงานชุมชนคนสู้เหล่านี้ 2) ทำแล้วมีคุณค่าต่อตนเองและคนอื่น แบ่งปันเรื่องราว 2 นาที	☐ หลักการของผู้ฟัง คือ 1) ไม่คิดนอกคิดใน 2) ไม่แทรกถาม 3) ไม่แย้งขึ้น 4) ไม่ปลอบใจ 5) ไม่ด่วนตัดสินเรื่องราว 5) คนตรงหน้าสำคัญที่สุด ☐ ให้คนฟัง สะท้อนความรู้สึกหรือให้กำลังใจเพื่อน หลังจากที่ได้ฟังเรื่องราว คนละ 1 นาที

5. หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มสรุปการเรียนรู้ของแต่ละบทบาททั้งผู้ฟังและผู้เล่า ภายใน 3 นาที และเขียนลงในกระดาษ Post-it โดยกำหนดโจทย์ คือ
 โจทย์ที่ 1 รู้สึกอย่างไร (Feeling) คือ “รู้สึกอย่างไรในแต่ละบทบาทของผู้เล่าและผู้ฟัง”
 โจทย์ที่ 2 เรียนรู้อะไร (Meaning) คือ “ท่านได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรม” และ “การฟังด้วยหัวใจ สำคัญอย่างไรในการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เหล่านี้”
6. และให้แต่ละกลุ่มแชร์/แลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับเพื่อนในกลุ่มอื่น ๆ โดยกระบวนการสรุปประเด็นสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมขึ้นกระดานหรือจอในวงใหญ่ และสรุปถึงความสำคัญของการสร้างพื้นที่การฟังด้วยหัวใจในการทำงานชุมชน

ผลสรุปการเรียนรู้กิจกรรมที่ 1 : “วงกลมคุณค่าความหมาย” ตามโจทย์ คือ

นักการเรียนรู้	กระบวนการ
☐ รู้สึก	☐ น่าสนใจ
☐ เรียนรู้	☐ แนะนำ/ปรับปรุง

“การฟังด้วยหัวใจ สำคัญอย่างไรในการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้เหล้า” เพราะ เป็นการฟังไม่ตัดสิน ,ตั้งใจฟัง ใส่ใจฟัง ,จดจ่อมีสมาธิ ทำให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง

วิทยากรสรุปการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 : การฟังด้วยใจ คือ การฟังเพื่อเข้าใจถึงความรู้สึกและความต้องการของคนที่เราสนทนาด้วย โดยเริ่มทักษะแรกของการฟังคือ การฟังจนวนาจา ภาษา ร่างกาย หน้าตา น้ำเสียง

การฟังด้วยหัวใจช่วย เพิ่มความสัมพันธ์ ทำให้คนฟังเข้าใจความคิด และความรู้สึกของคนพูด อ่านความคิดออก แล้วตอบสนองได้ตรงใจ ดังนั้น ควรฟังด้วยหัวใจ 🇹🇹

🇹🇹 ฟังอย่างใส่ใจ : ให้ความสำคัญผู้เล่า โดยกระตือรือร้น สบตา เพื่อแสดงถึงการรับรู้และรับฟัง

💡 ฟังอย่างเข้าใจ : สังเกตภาษาท่าทางและน้ำเสียง เพื่อจับอารมณ์และความรู้สึก ไม่ตัดสินผู้พูด ไม่ด่วนสรุป และไม่แย้งขึ้น

 ฟังอย่างให้เกียรติ : ไม่ขัดจังหวะ ไม่พูดแทรก ไม่คิดนอกคิดใน และไม่มองเป็นเรื่องขำขันหรือไร้สาระ

 ฟังอย่างตั้งใจ : จับประเด็นให้ชัดถึงเป้าหมายและความต้องการ

 ฟังอย่างลึกซึ้ง : สะท้อนความรู้สึกลูกผู้เล่า เพื่อจับอารมณ์ที่ซ่อนอยู่ รับรู้ถึงความเชื่อและทัศนคติ

 หลังจบการรับฟัง ต้องรักษาความลับ ไม่เล่าเรื่องราวของผู้พูดให้ใครฟังโดยไม่ได้รับอนุญาต

□ กิจกรรมก่อนเข้ารับการอบรม (ช่วงบ่าย)

กิจกรรมการ : เคลื่อนไหวร่างกาย

วัตถุประสงค์ : เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ สมองตื่นตัว ผ่อนคลายความตึงเครียด และทำให้จิตใจพร้อมที่จะเรียนรู้

ขอบเขตกิจกรรม	กิจกรรมก่อนอบรม	สื่อการทำกิจกรรม	วิธีการประเมินผล
เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้	- วิทยากรแนะนำการเล่น เกมเคลื่อนไหวร่างกาย		- สังเกตการณ์มีส่วนร่วม

วิธีการ : วิทยากรชวนให้ผู้เข้ารับการอบรมเล่นเกมเคลื่อนไหวร่างกาย

1. ผู้เข้าร่วมอบรมทุกคนอยู่ในกลุ่มโต๊ะตนเอง
2. ให้ทุกคนสลับมือ และให้ใช้สมองฉีกซ้ายขวา โดยการเคลื่อนไหวสลับข้าง (Cross Over Movement)

มือซ้ายและมือขวา ทำให้การทำงานของสมองสองซีกถ่ายโยงข้อมูลถึงกันได้ดี

3. กำหนด 3 ท่า ในการสลับมือซ้ายและมือขวา คือ

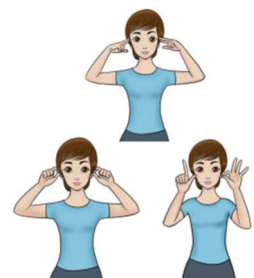
ท่าที่ 1 ถ้ามือขวาชูนิ้วโป้ง มือซ้ายชูนิ้วก้อย เมื่อมีคำสั่งให้เปลี่ยน

ก็สลับเป็นมือขวาชูนิ้วก้อย มือซ้ายชูนิ้วโป้ง

ท่าที่ 2 มือขวาจับนิ้ว และมือซ้ายเป็นตัวแอล เมื่อมีคำสั่งให้เปลี่ยน

ก็สลับเป็นมือขวาตัวแอล และมือซ้ายเป็นจับนิ้ว

ท่าที่ 3 กระทบกับปิ่น ทำเหมือนท่าที่1-2 จะสลับแต่ละท่าก็ครั้งขึ้นกับ

วิทยากร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 : แผนที่ชุมชน

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อสามารถกำหนดขอบเขตการทำงานในทางกายภาพของชุมชนโดยภาพรวมทั้งหมดได้อย่างชัดเจน
2. เพื่อให้เห็นภาพรวมของกลุ่มเป้าหมาย ทีมงาน ผู้สนับสนุนและความสัมพันธ์ของชุมชนในการทำงาน
เรื่องชุมชนคนสู้เหล่าทั้งหมดในพื้นที่
3. เพื่อกำหนดพื้นที่ยุทธศาสตร์เบื้องต้นในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่ทั้งประเด็นปัญหา บุคคลที่เกี่ยวข้อง
และพื้นที่ทางกายภาพ

กิจกรรมที่ 1 : แผนที่ชุมชนคนสู้เหล่า

ระยะเวลา : 1 ชั่วโมง 30 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
- กำหนดขอบเขตการทำงาน ของชุมชน - แสดงความสัมพันธ์ การทำงานของ กลุ่มเป้าหมายและ ผู้เกี่ยวข้อง - กำหนดพื้นที่ในการ แก้ไขปัญหาและบุคคลที่ เกี่ยวข้องในการร่วม แก้ไขปัญหา	- ชี้แจงและแบ่งกลุ่ม - มอบหมายภารกิจก่อน ปฏิบัติ - อธิบายแนะนำการทำ แผนที่ชุมชน - ทดลองฝึกปฏิบัติ	- กระดาษฟลิปชาร์ต/กระดาษ ปรีฟ - ชุดเครื่องเขียน - ชุดสีไม้/เมจิก/ชอล์ก - คอมพิวเตอร์ - power point - ชุดเครื่องเสียง	- สังเกตจากการมีส่วนร่วม - สังเกตและประเมิน จากการซักถาม

วิธีการ :

1. ผู้เข้าร่วมอบรม ให้จัดแบ่งเป็นกลุ่มเดิม และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่ม เพื่อจับฉลากเลือกกรณีศึกษา
ชุมชน
2. ให้แต่ละกลุ่มร่วมหารือพูดคุยลักษณะชุมชนที่จับฉลากได้ ควรมีลักษณะแบบใด
3. วิทยากรอธิบายวิธีทำแผนที่ชุมชนคนสู้เหล่า มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ (ระบุสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประเด็นชุมชน
คนสู้เหล่า) ได้แก่ สถานที่ บุคคล/ผู้ที่เกี่ยวข้อง และความสัมพันธ์
4. แจกกระดาษปรีฟน้ำตาลแผ่นใหญ่กลุ่มละหนึ่งแผ่น พร้อมสีเมจิกและสีชอล์กอย่างละหนึ่งชุด โดยให้แต่ละ
กลุ่มวาดภาพ และจัดทำแผนที่ชุมชนตามขั้นตอนดังนี้
 - 4.1 เส้นอาณาเขต : อาณาบริเวณ ขอบเขต หรือเนื้อที่ของชุมชนของตนเองในแต่ละกลุ่ม
 - 4.2 เส้นทางคมนาคมสายหลัก : ถนนสายหลัก(เส้นตัดผ่านที่เชื่อมหมู่บ้าน) , แม่น้ำ และทางรถไฟ

4.3 เส้นทางคมนาคมสายรอง : ถนนในหมู่บ้าน ตรอก ซอย ลำธาร คลอง

4.4 สถานที่สำคัญของชุมชน โดยแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1) แบบทั่วไป : สถานศึกษา (โรงเรียน แหล่งเรียนรู้) สถานศาสนา (วัด โบสถ์ มัสยิด สิ่งศักดิ์สิทธิ์) สาธารณสุข (โรงพยาบาล รพ.สต. สถานีอนามัย หมอพื้นบ้าน) การปกครอง (สถานีตำรวจ เทศบาล อบต.บ้านกำนัน บ้านผู้ใหญ่บ้าน) เศรษฐกิจชุมชน (ร้านค้า ตลาด แหล่งท่องเที่ยว) (วาดเป็นสัญลักษณ์)

2) แบบเกี่ยวข้อ : ร้านค้าชุมชน (ร้านขายเหล้า เบียร์ แทนหนึ่งสัญลักษณ์) (ร้านไม่ขายเหล้า เบียร์ แทนหนึ่งสัญลักษณ์) (ร้านขายเหล้าเถื่อน แทนหนึ่งสัญลักษณ์) : บ้านแกนนำหรือทีมทำงาน ชุมชนคนสู้เหล้า (Active แทนหนึ่งสัญลักษณ์) (พร้อมสนับสนุน แทนหนึ่งสัญลักษณ์) : บ้านของคน ต้ม (ติดสุรา) (ครึ่งคราว) : บ้านของคนที่ไม่ได้สำเร็จ (คนหัวใจหิน) (คนหัวใจเหล็ก) (คนหัวใจเพชร) (วาดเป็นสัญลักษณ์)

หมายเหตุ 1. ขั้นตอนที่ 1-4 ให้เปิด search google หรือใช้แผนที่ชุมชนที่มีอยู่เดิมมาปรับปรุง

2. ใช้สัญลักษณ์แทน บ้านแกนนำหรือทีมชุมชนคนสู้เหล้าที่ active และพร้อมสนับสนุน เชื่อม

ในงานที่ 1 ของคู่มือการใช้ชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู้เหล้า

3. สัญลักษณ์สีเขียว : คนเลิกเหล้า/สุราสำเร็จ สัญลักษณ์สีเหลือง : คนลดเหล้า/สุราได้ช่วงหนึ่ง

สัญลักษณ์สีแดง : คนไม่ได้เข้าร่วมโครงการ/ติดเหล้า/สุราอยู่

5. แผนที่ชุมชนที่วาดขึ้นมีใคร อยู่ในสถานที่นั้นบ้าง

5.1 บุคคลในชุมชน : ให้ใส่บุคคลในสถานที่ ที่ได้ระดมในข้างต้นให้ครบหรือมากที่สุด โดยให้ใส่รายละเอียดบุคคล ดังนี้ ชื่อ, อาชีพ, ลักษณะนิสัย, เกี่ยวข้องอย่างไรกับการทำงานชุมชนคนสู้เหล้า และสิ่งที่อยาก ร้องขอความช่วยเหลือหรือสนับสนุน

5.2 บุคคลตำแหน่งแบบทางการและไม่เป็นทางการ โดยกำหนดให้กระดาษมาพับ และวาดและเขียน ดังนี้

- ด้านหน้ากระดาษ : วาดรูปบุคคล

- ด้านหลังกระดาษ : ใส่รายละเอียด (1) ชื่ออะไร (2) อาชีพ (3) ลักษณะนิสัย (4) บทบาทหน้าที่ เกี่ยวข้องอะไรกับชุมชนลดเหล้า (ถ้ามี) (5) สิ่งที่อยากขอความช่วยเหลือหรือสนับสนุน และ (6) สิ่งที่อยากให้เกิด การเปลี่ยนแปลง (ถ้ามี)

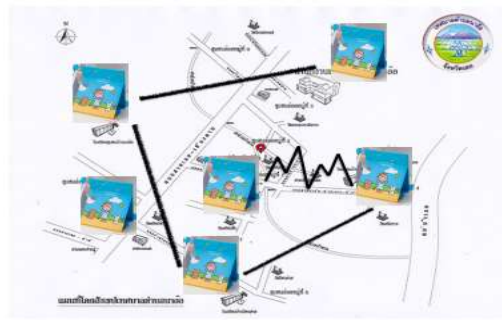
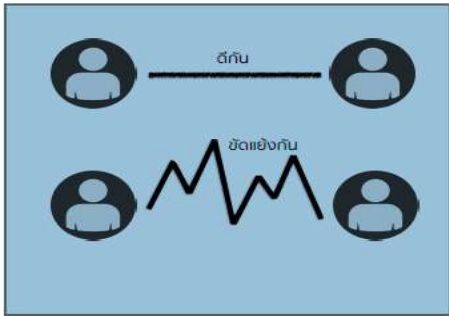
6. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชน เป็นอย่างไร โดยให้ลากเส้นความสัมพันธ์ของบุคคลในชุมชนแต่ ละคน เช่น ใครมีความสัมพันธ์ดีกับใคร , ใครมักจะมีความขัดแย้งกับใคร เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล ด้านบวก หรือ ด้านลบ : ป้าชายของในร้านค้าชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดี(ใช้เส้นตรง)กับหัวหน้าหัวใจ เนื่องจากเป็นแม่ลูก หรือถ้าป้าชายของมีความสัมพันธ์ไม่ดี(ใช้เส้นหยัก)กับหัวหน้าหัวใจ

สัมพันธ์ดี = —————

สัมพันธ์ไม่ดี = ~~~~~

“ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชน เป็นอย่างไร”

ผลสรุปการเรียนรู้กิจกรรมที่ 1: การทำแผนที่ชุมชน

คำถามที่ 1 : รู้สึก (Feeling) อย่างไร

คำถามที่ 2 : เรียนรู้ (Meaning) อะไร

คำถามที่ 3 : การจัดทำแผนที่ชุมชนมีประโยชน์กับการทำงานอย่างไร

คำถามที่ 1 : รู้สึกอย่างไร	คำถามที่ 2 : ได้เรียนรู้อะไร	คำถามที่ 3 : การจัดทำแผนที่ชุมชนมีประโยชน์กับการทำงานอย่างไร
เป็นเครื่องมือที่ดี เห็นภาพรวมของข้อมูลชุมชน	ทำให้เห็นตัวตนที่ชัดเจน เช่น คน หัวใจเพชร ภาพแผนที่ทำให้เห็นความสัมพันธ์โอกาสในการทำงานผ่านคนอื่น ๆ ที่มีใครคนติดเท่านั้น เส้นความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้เห็นพื้นที่และความสัมพันธ์ในชุมชน ต้องมีความระมัดระวัง มีแนวคิดเรื่องการนำแผนที่ไป	ต้องระบุว่ากลุ่มเป้าหมาย คือใคร? กรณีหมู่บ้านขนาดใหญ่ (อำเภอ ตำบล) ทำให้จัดกระบวนการทำงานได้ง่ายขึ้น ฉะนั้น เครื่องมือเหมาะสมสำหรับระดับชุมชน การทำแผนที่ ทำให้การออกแบบกระบวนการ และเห็นสถานที่ (Location) ที่ผ่านมามีแผนที่คนติดเหล่าโดยตรงเท่านั้น

คำถามที่ 1 : รู้สึกอย่างไร	คำถามที่ 2 : ได้เรียนรู้อะไร	คำถามที่ 3 : การจัดทำแผนที่ชุมชน มีประโยชน์กับการทำงานอย่างไร
	<p>จัดทำแผนที่ระดับกลุ่ม (แบ่งโซน) แล้วไปเชื่อมกับแผนที่ภาพใหญ่</p> <p>การระบุเส้นความสัมพันธ์เป็นเรื่องที่ต้องรอบคอบ เนื่องจากอาจทำให้วิเคราะห์ผิดพลาด เช่น ความขัดแย้ง ความรู้สึก จะส่งต่อกระทบต่อชุมชน ยังไม่ต้องลงรายละเอียดแต่ค่อยๆ เพิ่มระดับ</p> <p>การทำเส้นสัมพันธ์ต้องทำในระดับกลุ่มย่อย (เล็ก)</p> <p>ต้องวิเคราะห์เป้าหมายที่ต้องการระดับใด</p> <p>การนำกระบวนการนำแผนที่ชุมชนไปที่ระดับขั้นตอน</p> <p>เริ่มประวัติจากหมู่บ้าน เพื่อให้เห็น Time line และจัดทำสายสัมพันธ์เพื่อการวางแผน ว่าสัมพันธ์กับคนระดับใดบ้าง</p>	<p>นำไปใช้ออกแบบทีมงานว่าเกี่ยวข้องกับใครบ้าง เพื่อนำไปออกแบบทีมงานในพื้นที่</p>

วิทยากรสรุปการเรียนรู้หน่วยที่ 3 : การเริ่มต้นทำแผนที่ชุมชน เริ่มที่แกนนำชุมชนพูดคุย เพื่อร่วมกันสำรวจ วิเคราะห์ ข้อมูล ดูความพร้อมของชุมชนและตรวจสอบดูว่าคนในชุมชนคิดอย่างไร เห็นความสำคัญและมีความต้องการที่จะทำแผนชุมชนหรือไม่ จะทำอย่างไร ใครจะช่วยสนับสนุนได้บ้าง และเมื่อได้ข้อสรุปแล้วก็เริ่มดำเนินการได้เลย

การทำแผนที่ชุมชนจะเห็นช่องทางการแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างเหมาะสม และแผนที่ชุมชนไม่สามารถทำเสร็จในครั้งเดียว อาจจะต้องมีการปรับปรุงแผนที่ชุมชนเป็นระยะตามสถานการณ์ โดยสำรวจและจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 : เรื่องเล่า (เหล่า) “คนหัวใจเพชร”

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงในการทำงานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเรื่องชุมชนคนสู้เหล่าในพื้นที่ ทั้งล้มเหลวและสำเร็จ
2. เพื่อสร้างแรงบันดาลใจของคนทำงานสร้างการเปลี่ยนแปลงชุมชนคนสู้เหล่า

กิจกรรมที่ 1 : เรื่องเล่า(เหล่า) “คนหัวใจเพชร”

ระยะเวลา : 30 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงในการทำงานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเรื่องชุมชนคนสู้เหล่าในพื้นที่ ทั้งล้มเหลวและสำเร็จ และสร้างแรงบันดาลใจของคนทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - แบ่งกลุ่มเดิม - นำแผนที่ชุมชนมาเล่าเรื่อง - วนกลุ่มเล่าเรื่อง กลุ่มละ 5 นาที 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนที่ชุมชน - ชุดเครื่องเขียน - ชุดสีไม้/เมจิก/ชอล์ก - คอมพิวเตอร์ - power point - ชุดเครื่องเสียง 	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตจากการมีส่วนร่วม - สังเกตและประเมินจากการซักถาม

วิธีการ :

1. ให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนแผนที่ชุมชน และเล่าเรื่องราวในแผนที่ชุมชนให้กลุ่มอื่น ๆ ฟัง โดยหมุนเวียนจนครบทุกกลุ่ม ให้เวลาเล่าแผนที่ชุมชนกลุ่มละ 5 นาทีพร้อมตอบข้อซักถาม
2. กำหนดชุดคำถามในการเล่าเรื่อง คือ
 - 1) จุดเริ่มต้นของการเข้ามาทำงานชุมชนคนสู้เหล่า
 - 2) อะไรคือปัญหา อุปสรรคในการทำงาน และใช้วิธีการอะไรบ้างในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
 - 3) อะไรคือสิ่งที่เราจะยังคงยึดมั่นในการทำงานเรื่องนี้อยู่ เพราะอะไร
 - 4) ภาพฝันที่เราอยากให้เกิดขึ้นในชุมชนของเราเป็นอย่างไร
 - 5) สิ่งที่ยากจะแนะนำเพิ่มเติม สำหรับคนที่กำลังจะเริ่มทำงานเรื่องนี้

วิทยากรสรุปการเรียนรู้หน่วยที่ 4 : การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทำงาน เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการต่อยอดแนวคิดการทำงานที่ส่งผลให้งานสำเร็จในกิจกรรมนั้น ๆ และเกิดความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ และแบ่งปันประสบการณ์ที่ดี และแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรค ตลอดจนเสริมพลังการทำงาน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 : การสร้างทีมและกระบวนการมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อให้เข้าใจความคิด ความเชื่อ และความหลากหลายในความถนัดของเพื่อนร่วมทีม
2. เพื่อสามารถวางแผนการทำงานของทีมที่เหมาะสมกับศักยภาพความถนัดของทีมและทำงานด้วยความสุข

ความสุข

กิจกรรมที่ 1 : เกมเปิดชิงบ้าน

วัตถุประสงค์ : 1. เพื่อเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม

2. เพื่อให้เข้าใจความคิด ความเชื่อ และความหลากหลายในความถนัดของเพื่อนร่วมงาน
3. เพื่อสามารถวางแผนการทำงานของทีมที่เหมาะสมกับศักยภาพความถนัดของทีมและทำงานด้วยความสุข

ระยะเวลา : 30 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
เห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมและความหลากหลายในความถนัดของเพื่อนร่วมงาน	- เล่นเกม	- สติกเกอร์ติดพื้น - เครื่องเสียง	- สังเกตจากการมีส่วนร่วม - สังเกตและประเมินจากการสัมภาษณ์

กระบวนการ :

วิทยากรสั่งให้เก็บของบนพื้นทั้งหมด เพื่อใช้พื้นที่ในการเล่นเกมน โดยให้ทุกคนมีบ้านเป็นของตนเองโดยใช้เบาะรองนั่ง / สติกเกอร์ติดไว้ที่พื้น เป็นบ้าน และจะมีบ้านว่าง 1 หลัง ซึ่งเปิด (ผู้ช่วยวิทยากร) จะเข้าไปยึดบ้าน 1 หลังที่ว่างอยู่ ทำอย่างไรก็ได้ที่ไม่ให้เปิดมาแย่งบ้าน โดยที่ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยกัน

วิธีการเล่น ทุกคนที่เข้าอบรมเป็นทีมจะต้องช่วยกันรักษาและปกป้องบ้านของทุกคนไว้ให้นานที่สุด อย่าให้เปิดมาแย่งบ้านที่ว่างเด็ดขาด (ไม่ให้เปิดเข้าไปอยู่ในบ้านหลังที่ว่างอยู่) และระหว่างเล่นให้เฝ้าสังเกตตนเองและเพื่อนว่ามีวิธีการเล่นอย่างไร และระหว่างที่เล่นรู้สึกอย่างไร และระหว่างที่เล่นมีความคิดอะไรในหัว

กติกา ห้ามทำร้ายเปิด ห้ามกีดขวางเปิด ห้ามเหยียบ 2 บ้าน ห้ามเคลื่อนย้ายเบาะ ทุกคนในทีมต้องมีส่วนร่วมในการรักษาบ้าน ตั้งเป้าหมายว่าจะสามารถรักษาบ้านไว้ได้นานเท่าใด โดยให้เล่นเกมจำนวน 5 รอบ

กลุ่มเป้าหมาย	ภารกิจ	ระหว่างทำภารกิจ	ผลเล่นเกม 5 รอบ
ผู้เข้าอบรม/คนในชุมชนทุกคน	ช่วยกันรักษาปกป้องบ้านให้นานที่สุด - อย่าให้เปิดมาแย่งบ้าน	- มีเหตุการณ์หรือจังหวะไหนที่น่าสนใจเกิดขึ้นบ้าง เพราะอะไรถึงน่าสนใจ	คิดว่า เราจะช่วยกันรักษาบ้านได้นานแค่ไหน - รอบ 1 : 19 วินาที

กลุ่มเป้าหมาย	ภารกิจ	ระหว่างทำภารกิจ	ผลเล่นเกม 5 รอบ
	<ul style="list-style-type: none"> - ห้ามทำร้ายเปิด - ห้ามเหยียบ 2 บ้าน - ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเล่น 	<ul style="list-style-type: none"> - แต่ละคนมีพฤติกรรมการเล่นแบบไหนและอย่างไรบ้าง 	<ul style="list-style-type: none"> - รอบ 2 : 41 วินาที - รอบ 3 : 1 นาที 12 วินาที - รอบ 4 : 1 นาที 27 วินาที
เปิด	<ul style="list-style-type: none"> - แย่งบ้านที่ว่างให้ได้เร็วที่สุด - เปิดห้ามวิ่ง - เดินก้าวชิดก้าว 		<ul style="list-style-type: none"> - รอบ 5 : 44 วินาที <p>ระหว่างทำภารกิจแต่ละรอบให้วางเป้าหมายเวลาที่อยากรักษาบ้าน และปรึกษาวางแผนการรักษาบ้าน</p>

พิจารณาว่าจะทำตามเป้าหมายที่กำหนดได้หรือไม่

ผลสรุปการเรียนรู้กิจกรรมที่ 1 : เกมเปิด

เมื่อเล่นเกมเสร็จให้ทุกคนเข้ามาร่วมในกลุ่มละ 3-4 คน /กลุ่มใหญ่และดูผลการแข่งขัน โดยวิทยากรตั้งคำถามเพื่อการแลกเปลี่ยน

คำถาม 1 : ได้เรียนรู้อะไรจากการเล่นเกมเปิด เมื่อเทียบกับเวลาทำงานด้วยกันกับทีมงาน

คำถาม 2 : รู้สึกอย่างไร เมื่อเล่นเกมเปิดทั้งด้านลบ และบวก

คำถาม 3 : แต่ละคนมีพฤติกรรมการเล่นที่แบบ แบบไหน และอย่างไรบ้าง

คำถาม 4 : มีเหตุการณ์หรือจังหวะไหนที่น่าสนใจเกิดขึ้นบ้าง เพราะอะไรถึงน่าสนใจ

ให้กลุ่มพูดคุยระดมความคิดในคำถามข้อ 1-2 ภายใน 5 นาที และข้อ 3-4 ภายใน 3 นาที เขียนคำตอบในกระดาษ และนำคำตอบมาแลกเปลี่ยนกันในวง/กลุ่มใหญ่

ผลที่ได้จากการเล่นเกมเปิด

ตอบคำถามข้อที่ 1 - 2	ตอบคำถามข้อที่ 3 - 4
<p>ตื่นเต้น, กังวล, สับสน, มองหาบ้านว่าง, สนุก, สะใจ, ลุ้น, ได้เรียนรู้, การขัดผู้นำ, การมีสติ, การวางแผนที่ดี, การมีส่วนร่วม, การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า, เป็นหูเป็นตา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทักชะการเล่นแบบเห็นบ้านว่างก็วิ่งหาบ้านว่าง เปิดอยู่ไหนไม่สน - ทักชะแบบจดจ่อมุ่งมั่นและช่วงชิง - ทักชะแบบอยากช่วยไปเลย - ทักชะแบบเชียร์ชี้ รักษาบ้านตัวเองไว้ - ทักชะแบบวางแผนคนไกลมาวิ่งบ้านว่างให้เปิดเดินไกลมีคนซึบออก แต่ความตื่นเต้นคนบ้านใกล้ก็วิ่งช่วย ได้ผลดีกว่าที่วางแผน เกิดการเปลี่ยนแผนระหว่างเล่นเกม

จากนั้น ให้นำที่เขียนคำตอบลงในกระดาษนั้นไปจับคู่กัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้สึก โดยให้ตกลงกัน กับคู่ว่าใครจะพูดก่อน -พูดหลัง คนที่ยังไม่ได้พูดให้ฟังโดยไม่ต้องตั้งคำถาม จากนั้นให้คนฟังสะท้อนให้ผู้พูดฟังหรือ สะท้อนในวงใหญ่ สรุปประเด็นการแลกเปลี่ยน คือ

- มองแต่พื้นที่ว่างไม่มองที่ตัวเปิด (เกิดความกดดัน)
- มีเป้าหมาย 2 เรื่อง คือ การป้องกันพื้นที่ และ การป้องกันเปิด
- มีการวางแผนการป้องกันเปิด มีตัววิ่งสลับพื้นที่ เคลื่อนที่น้อยที่สุด บางส่วนก็ทำผิดกติกา
- แม้จะมีการวางแผนแต่เมื่อมีความกังวลส่งผลต่อสถานการณ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- การเกิดผู้นำตามธรรมชาติสลับการนำทีม (ก้านัน หนานธง ฟีนาย)
- เห็นถึงความมุ่งมั่น การเป็นผู้นำของทีมงาน

วิทยากรให้ทุกคนเข้าร่วม และแจ้งบอกว่า “คนไหนวิ่งมากที่สุด” “ใครวิ่งกลาง” “วิ่งน้อยที่สุด” เกิดจากอะไร

- สันชาตญาณ
- มีเป้าหมายเหมือนกันแต่ละวิธีการแตกต่างกัน
- แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะ (character) ที่ต่างกัน
- บทบาทหน้าที่มาช่วยในการทำงาน

วิทยากรสรุปการเรียนรู้หน่วยที่ 5 : จากการทำภารกิจ เกมเปิด จะเห็นได้ว่า มีลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคล และมีภาวะผู้นำแบบไม่ทางการ เสนอแผนให้ทุกคนร่วมทดลองตามแผนที่วางไว้ แต่พบว่า แผนที่วางไว้ไม่สามารถทำได้ (แผนพัง) ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเกิดการช่วยเหลืออย่างมีส่วนร่วม เช่น เห็นบ้านว่าง (เดี่ยวเปิดเข้าบ้าน) จะมี 5 คนรีบมารักษาบ้านพร้อมกัน ดังนั้น อยากชวนให้คิดว่า บางครั้งเมื่อวางแผนแล้ว แต่ไม่เป็นผล ก็ต้องใช้การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และถ้าการแก้ไขปัญหาแล้วไม่สำเร็จ (บาดเจ็บ) ก็ควรหยุดสักก้าวออกมาตั้งหลักบ้าง และหาวิธีแก้ไขปัญหาใหม่ เพราะด้วยสถานการณ์จริงในการทำงานย่อมมีปัจจัยซับซ้อนมากมาย ย่อมต้องพบเจอปัญหา สิ่งที่จะช่วยการสนับสนุนงานให้ทำต่อได้ คือ การมีส่วนร่วมจากลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคล (บางคนนี่ไม่วิ่งรักษาบ้านตนเองไว้ก็ถือว่าช่วยเหลือ)

กิจกรรมที่ 2 : สัตว์ 4 ทิศ

วัตถุประสงค์ : 1. เพื่อเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม

2. เพื่อให้เข้าใจความคิด ความเชื่อ และความหลากหลายในความถนัดของเพื่อนร่วมงาน

3. เพื่อสามารถวางแผนการทำงานของทีมที่เหมาะสมกับศักยภาพความถนัดของทีมและทำงานด้วยความสุข

ระยะเวลา : 30 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
เห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมและความหลากหลายในความถนัดของเพื่อนร่วมงาน	- บรรยาย	- เอกสารประกอบการบรรยาย - เครื่องเสียง - สื่อ VDO	- สังเกตจากการมีส่วนร่วม - สังเกตและประเมินจากการซักถาม

วิทยากร บรรยายและนำเสนอว่า พฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน สามารถอธิบายได้ด้วย ตามหลักการของ “สัตว์ 4 ทิศ” คือ คุณลักษณะจากสัญลักษณ์ที่เกิดจากชาวพื้นเมืองอเมริกันได้มีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและสังเกตเห็นคุณลักษณะที่มีในสัตว์เหล่านั้นร่วมกับลักษณะและคุณค่า และแบ่งลักษณะคนออกเป็น 4 ประเภท ตามบุคลิกลักษณะของสัตว์ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ กระต่าย หมี อินทรี และ หนู แต่ละลักษณะมีข้อดีข้อเสีย แตกต่างกันไป ดังนั้น เมื่อเราเข้าใจตัวเองมีคุณลักษณะใด ย่อมช่วยให้ เรารู้จักตนเอง สามารถนำไปปรับปรุงเพื่อสร้างความสมดุลของคุณลักษณะตัวเองได้ และช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกันได้อีกด้วย (การเข้าใจตนเองและผู้อื่น การเข้าใจตนเองและคนอื่นมากขึ้น)

เนื้อหาความรู้ :

สัตว์ 4 ทิศ” ว่าคนเราถูกจำแนกตามลักษณะนิสัยหลัก ๆ 4 ลักษณะ โดยไม่มีสัตว์ตัวไหนดีที่สุดที่สุด เพราะแต่ละตัวมีจุดแข็งและสิ่งที่ควรพัฒนาต่างกันออกไป ดังนี้

1. ทิศเหนือ กระต่าย “เป้าหมายมีไว้พุ่งชน”

คนที่มีลักษณะเหมือน “กระต่าย” คนผู้ที่ชอบเอาชนะ ชอบการแข่งขัน ตรงไปตรงมา และมีเป้าหมายที่ชัดเจน ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นผู้ที่ตอบสนองต่อปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เหมือนกระต่ายที่พุ่งเข้าไปเป้าหมายนั่นเอง การอยู่ร่วมกับประเภทนี้ต้องเข้าใจเขาให้มาก พูดตรงประเด็นไม่อ้อมค้อม เน้นผลลัพธ์ และเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ

จุดแข็ง : มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ พร้อมดูแลพวกพ้อง มุ่งมั่นไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคง่าย ๆ ชอบมองหา

โอกาสใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีพลังใจ พลังกายสูง เป็น “นักลงมือทำ” ให้เห็นผลสำเร็จ

สิ่งที่ควรพัฒนา : บางครั้งยึดตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ชอบให้ถูกสั่งหรือถูกควบคุม และเมื่อเน้นผลลัพธ์ของงานเป็นสำคัญ ทำให้เรื่องความสัมพันธ์ของคนรอบข้างไปบ้าง รวมถึงไม่ค่อยใส่ใจรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ

การอยู่ร่วมกับกระต๊อ : ต้องเข้าใจเขาให้มากขึ้น พูดตรงประเด็น ไม่อ้อมค้อม เน้นเป้าหมาย ผลลัพธ์ให้ชัดเจน

หากคุณเป็นกระต๊อ : พยายามใช้ชีวิตให้ช้าลง มองรายละเอียดมากขึ้น หมั่นฝึกสติ ไม่ด่วนสรุปอะไรเร็วเกินไป

2. ทิศตะวันออก อินทรี ”เจ้าโปรเจกต์”

คือคนที่ชอบเข้าสังคม ช่างพูดช่างเจรจา รักอิสระไม่ชอบทำอะไรซ้ำ ๆ จำเจ มองภาพกว้าง มีจินตนาการสูง เป็นนักคิดนักฝัน ชอบทำอะไรหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน การอยู่กับคนที่มีนิสัยแบบ “อินทรี” อย่าไปจู้จี้จ้ำไชเขามาก ให้บอกแค่เป้าหมายหลัก ๆ ให้เขาไปหาวิธีจัดการเอง และหากิจกรรมแปลกใหม่ให้กับเขา

จุดแข็ง : เป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดวิธีแก้ปัญหาคือใหม่ ๆ ที่คนอื่น

คิดไม่ถึงออกมาได้ เพราะชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จึงทำให้มีความรู้ที่กว้างและหลากหลาย เป็น “ผู้มองอนาคต”

สิ่งที่ควรพัฒนา : เพราะการมัวแต่คิดเยอะทำให้ไม่ค่อยได้ลงมือทำเป็นชิ้นเป็นอัน หรือทำอะไรหลาย ๆ อย่างพร้อมกันจนไม่ได้โฟกัสรายละเอียดเท่าที่ควร และบางครั้งทำให้ไม่ได้จัดลำดับความสำคัญของงาน

การอยู่ร่วมกับอินทรี : คนกลุ่มนี้จะพูดเก่ง มนุษย์สัมพันธ์ดี เป็นที่รักของคนอื่น อยากให้คนอื่นเห็นความสำคัญ การสื่อสารกับคนกลุ่มนี้ต้องบอกขั้นตอนและจุดสำคัญที่ต้องทำ เขาจะหาวิธีการทำเอง อย่าไปจู้จี้จ้ำไช ต้องหาความแปลกใหม่ในการทำกิจกรรมต่างๆ กับเขา

หากคุณเป็นอินทรี : ต้องค้นหาความจริงจากการกระทำบ้าง ลดการอยู่ในโลกจินตนาการของตัวเอง มีสติมากขึ้น ลงรายละเอียดบ้าง เรียนรู้ต้นเหตุปัญหา ไม่ใช่ละทิ้งไปเฉยๆ

3. ทิศใต้ หนู “อะไรก็ได้”

เป็นผู้มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เป็นคนอ่อนไหว ให้ความสำคัญกับความรู้สึกมากกว่าอย่างอื่น เป็นคนปราดเปรี้ยว ว่องไว ชี้เล่น ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร เป็นคนไม่เปิดเผย มีแบบแผน สุภาพอ่อนโยน การอยู่ร่วมกับหนูต้องใส่ใจความรู้สึกเป็นพิเศษ ให้ความสำคัญ และให้กำลังใจ เขาชอบอะไรที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน

จุดแข็ง : ทำงานเป็นทีมได้ดี สามารถเสริมความแข็งแกร่งให้ทีม เป็นคนรับฟังและใส่ใจความรู้สึกผู้อื่น รู้ว่าต้องทำอย่างไรเพื่อไม่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เป็น “นักประสานงาน” ชั้นเยี่ยม

สิ่งที่ควรพัฒนา : เนื่องจากเป็นคนยอมคน จึงมักจะถูกเอาเปรียบจากคนรอบข้าง ในบางครั้งก็จะเกรงใจผู้อื่นมากเกินไป ชี้กั้ว และไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง มักไม่ชอบเป็นผู้นำ

การอยู่ร่วมกับหนู : หนูมีความเป็นอนุรักษ์นิยม ไม่ชอบเปลี่ยนแปลง ให้ความสำคัญกับอารมณ์ค่อนข้างมาก ชอบสนองความต้องการผู้อื่นมากกว่าตนเอง เราต้องใส่ใจความรู้สึก หมั่นให้กำลังใจ ให้คำชมเชยมากๆ ช่วยวางแผนชี้แนะให้เขาทำ ช่วยตัดสินใจ กำหนดเวลาชัดเจน

หากคุณเป็นหนู : ควรกล้าที่จะขัดแย้ง ยืนยันสิทธิของตนเองบ้าง สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ชื่นชม ให้กำลังใจตนเอง เอาใจใส่ความรู้สึกตนเองมากขึ้น

4. ทิศตะวันตก หมี “คนละเอียด”

เป็นคนที่ชอบความมั่นคงสูง ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง เน้นซ้ำแต่ซ้ำ เน้นคุณภาพและกระบวนการที่ถูกต้องเป็นระบบ ชอบหาข้อมูลรายละเอียด มีระเบียบวินัยสูง ชอบอยู่คนเดียวโลกส่วนตัวสูง คนกลุ่มนี้มักไม่ค่อยแสดงความรู้สึกและไม่ชอบความวุ่นวาย การสื่อสารกับหมีต้องเน้นหลักการและทฤษฎี

จุดแข็ง : เป็นคนรอบคอบไม่ค่อยพลาดในรายละเอียด รู้ลึกรู้จริง มีความรับผิดชอบสูง ใช้เหตุผลและข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อให้เกิดความแม่นยำ เน้นป้องกันปัญหามากกว่าแก้ไขในภายหลัง

สิ่งที่ควรพัฒนา : เนื่องจากมีความเป็นอนุรักษ์นิยม ทำให้ปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงได้ช้า ถ้าเชื่อมั่นในหลักการของตัวเองแล้วจะไม่ค่อยรับฟังผู้อื่น ตัดกรอบไม่ค่อยมีไอเดียอะไรใหม่ๆ

การอยู่ร่วมกับหมี : หมีไม่ชอบความวุ่นวายและไม่แสดงความรู้สึก เราต้องอ่านใจคนประเภทนี้พอสมควร การสื่อสารกับหมีต้องเน้นทฤษฎี กฎระเบียบ หลักการ บอกขั้นตอนอย่างละเอียด

หากคุณเป็นหมี : ควรฝึกปล่อยวาง ลดความเครียดในการใช้ชีวิตลง เปิดรับสุนทรียภาพในชีวิตเพื่อลดความแข็งกระด้างของเหตุผล พร้อมเปิดรับความรู้สึกคนอื่นบ้าง

ผลสรุปการเรียนรู้กิจกรรมที่ 2 : สัตว์ 4 ทิศ

คำถามที่ 1 : รู้สึก (Feeling) อย่างไร

คำถามที่ 2 : เรียนรู้ (Meaning) อะไร

คำถามที่ 3 : ผู้นำ 4 ทิศมีประโยชน์กับการทำงานอย่างไร

วิทยากรสรุปการเรียนรู้หน่วยที่ 5 : สัตว์ 4 ทิศ เรียนรู้เพื่อรู้จักตนเอง และรู้จักคนอื่น เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองให้เหมาะสม และเข้าใจคนอื่นว่าเป็นแบบไหน จะได้เรียนรู้วิธีการที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานความแตกต่างของแต่ละคน **และแท้จริงแล้วทุกคนมีคุณลักษณะทั้ง 4 อยู่ภายใน ไม่ได้เป็นสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่งเพียงอย่างเดียว และสามารถก้าวข้ามผ่านความเป็นทิศใดทิศหนึ่งได้ด้วยการค่อยๆ พัฒนาคุณค่าและสิ่งที่ควรพัฒนา**

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 : เครื่องมือระบุและวิเคราะห์ปัญหา

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อให้ทีมสามารถเห็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้ เหล้าทั้งหมดในชุมชนทั้งในเชิงพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม
2. เพื่อสามารถระบุและลงรายละเอียดประเด็นปัญหาที่ทีมสนใจสร้างการ เปลี่ยนแปลงในชุมชนของตัวเอง
3. เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาที่รอบด้านในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้ง ในระดับพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และมาตรการระดับชุมชน
4. เพื่อเข้าใจกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทั้งความคิด ความท้าทายและสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคกับการสร้างการเปลี่ยนแปลง

กิจกรรมที่ 1 : เครื่องมือระบุปัญหา

ระยะเวลา : 35 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
เห็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้ เหล้าทั้งหมดในชุมชนทั้งในเชิงพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม	ระดมปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน - บรรยาย - ฝึกปฏิบัติทดลองทำ	- แผนที่ชุมชน - ชุดเครื่องเขียน - ชุดสีไม้/เมจิก/ชอล์ก - สติกเกอร์ สี - คอมพิวเตอร์ - power point - ชุดเครื่องเสียง	- สังเกตจากการมีส่วนร่วม - สังเกตและประเมินจากการสัมภาษณ์

วิธีการ :

1. นำแผนที่ชุมชน(กิจกรรมที่ 4 แผนที่ชุมชนคนสู้เหล้า)กลับมาในกลุ่ม และแจกกระดาษ Postit ขนาดเล็ก โดยกำหนดสี 1 สี (ทั้งหมด6สี)
2. ให้แต่ละกลุ่มช่วยระดม“ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนดื่มสุรา” โดยแบ่งเป็น
 - ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนอื่น
 - ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานที่หรือสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดื่ม
 - ปัญหาอื่นๆ
3. แจกกระดาษ Post-it ขนาดเล็กอีก 3 สี ให้แต่ละกลุ่มช่วยระดม “ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน”
ตั้งข้อ 2 ข้างต้น
4. แจกสติกเกอร์ 7 สี และให้กำหนดปัญหาแต่ละสี เช่น สีเหลือง ปัญหาการเงิน ,สีชมพู ปัญหาความ

รุนแรงครอบครัว ,สีส้ม ปัญหาอุบัติเหตุ, สีเขียว สุขภาพกาย/จิต สีแดง ปัญหาด้านอาชญากรรม/ความวุ่นวาย และสีน้ำเงิน ปัญหาด้านทัศนคติและความเชื่อ สีดำ ปัญหาด้านอื่น ๆ

**ติดสติ๊กเกอร์ ปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน
ว่าอยู่ใน หมวด ไດ**

- ปัญหาด้านการเงิน
- ปัญหาด้านความรุนแรงในครอบครัว
- ปัญหาด้านอุบัติเหตุ
- ปัญหาด้านสุขภาพกาย / จิต
- ปัญหาด้านอาชญากรรม / ความวุ่นวาย
- ปัญหาด้านทัศนคติความเชื่อ
- อื่นๆ

5. หลังจากนั้น ให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปัญหาที่ได้รับชมทั้งหมดในแผนที่ชุมชน “เห็นอะไรจากปัญหาที่กลุ่มช่วยระดมกันขึ้นมาบ้าง”

6. นำปัญหาที่ระดมในข้อ 5 มาระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไขร่วมกัน โดยใช้ ใบงานที่ 2.2 ความสนใจของทีมชุมชนคนสู้เหล้า คิดถึงปัญหาที่เกิดจากเหล้าในปัญหาด้านต่าง ๆ (ใบงานของชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู้เหล้า) และแลกเปลี่ยนภายในกลุ่ม เพื่อจัดลำดับปัญหาที่ในกลุ่มสนใจร่วมกันแก้ไขปัญหา 3 อันดับแรก

ระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไขร่วมกัน

22 ความสนใจของทีมชุมชนคนสู้เหล้า
คิดถึงปัญหาที่เกิดจากเหล้าในด้านต่างๆ

แต่ละแผนกในร้านนี้ มีปัญหาคือคนและสิ่งไม่จรรยา 1 ปัญหา เป็นสาเหตุที่คนในชุมชนไม่รู้จักช่วยเหลือกันและกัน

สนใจปัญหาการเงิน	สนใจปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
สนใจปัญหาอุบัติเหตุ	สนใจปัญหาสุขภาพกาย/จิต
สนใจปัญหาอาชญากรรม/ความวุ่นวาย	สนใจปัญหาทัศนคติความเชื่อ

แลกเปลี่ยนพูดคุยภายในกลุ่ม เพื่อจัดลำดับปัญหาที่ทีมสนใจร่วมกัน 3 ลำดับแรก

หลังจากแลกเปลี่ยนกันแล้ว ระบุปัญหาที่ทีมสนใจร่วมกัน **23**

จัดลำดับปัญหาที่ทีมสนใจร่วมกัน 3 ลำดับแรก

กิจกรรมที่ 2 : เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ปัญหา

ระยะเวลา : 1 ชั่วโมง 10 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
เห็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเรื่องชุมชนคนสู้อยู่ เหล้าทั้งหมดในชุมชนทั้งในเชิงพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม	-วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น - บรรยาย - ฝึกปฏิบัติทดลองทำ	- แผนที่ชุมชน - ชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู้อยู่ - ชุดสีไม้/เมจิก/ชอล์ก - สติกเกอร์ สี - คอมพิวเตอร์ - power point - ชุดเครื่องเสียง	- สังเกตจากการมีส่วนร่วม - สังเกตและประเมินจากการซักถาม

วิธีการ :

1. ใช้ใบงาน 2.3 ระดมความคิดวิเคราะห์ปัญหา (ใบงานของชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู้อยู่) เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองในที่วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
2. วิทยากรบรรยาย ใบงาน 2.3 ระดมความคิดวิเคราะห์ปัญหา ที่ใบงานนี้มี 5 หัวข้อ
3. ให้ทุกกลุ่มฝึกทดลองปฏิบัติ โดยนำปัญหาอันดับที่ 1 ที่กลุ่มสนใจร่วมกันแก้ไขมาก่อน ให้ครบ 5 หัวข้อๆ ละ 3-5 นาที และทำให้ครบ 3 ปัญหาอันดับแรกที่สนใจ

เนื้อหาความรู้ ใบงาน 2.3 ระดมความคิดวิเคราะห์ปัญหา แบ่งเป็น 5 หัวข้อ คือ

1. ปัญหาที่ทีมสนใจร่วมกัน นำมาจากใบงานที่ 2.2 ปัญหาที่ทีมสนใจอันดับที่ 1 ต้องระบุสาเหตุของปัญหาให้ชัดเจน จะได้แก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ดังนั้น การระบุสาเหตุของปัญหาที่ชัดเจน จำเป็นต้องทราบถึงว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร

ตัวอย่าง 1. “แม่ค้าขาดจิตสำนึกในการขายสุราในชุมชน” และ 2. “แม่ค้าขายสุราให้กับเด็กในชุมชนที่อายุไม่ถึง” ทั้ง 2 ตัวอย่าง ตัวอย่างไหนชัดเจนและอย่างไร

แลกเปลี่ยน : ตัวอย่างที่ 1 คำว่า “จิตสำนึก” มีความหมายกว้าง ซึ่งอาจจะตีความได้หลากหลาย เช่น ขายทุกเวลา ขายตลอด ดังนั้น ต้องรอบสาเหตุให้ชัดเจน โดยตัวอย่างที่ 1 แก้ไข เป็น “แม่ค้าเปิดร้านขายสุราในชุมชนไม่เป็นเวลาตามที่กฎหมายกำหนด”

2. สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ (ข้อมูลในพื้นที่ และเหตุการณ์ ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร) โดยให้ยกตัวอย่างเพื่อจะให้เห็นรูปธรรมที่ชัดเจน และเมื่อได้สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ ต้องนำมาวิเคราะห์ว่าปัญหานั้น

จริงไหม จริงอย่างไร ถ้าเชื่อมโยงกับชุมชน

3. **หาสาเหตุของปัญหา** ระดมความคิดร่วมกันแลกเปลี่ยนเสนอมุมมองสาเหตุปัญหาต่างๆ เท่าที่เป็นไปได้ และทบทวนความคิดสอบถามจนกว่าจะได้ถึงรากของปัญหา เช่น “แม่ค้าขายสุราให้เด็กตลอดเวลา
ถามหาสาเหตุ 1.อยากมีรายได้ 2.ไม่รู้กฎหมาย 3.ไม่ขายเด็กโกรธไปซื้อร้านอื่น 4.อปท.ไม่บังคับกฎหมาย และถามจนเจอรากปัญหา ที่เป็นแก่นของปัญหาจริง ๆ เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

4. **ประเมินต้นทุนในชุมชน** ที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้มีอะไรบ้าง เช่น คนหรือหน่วยงาน แหล่งทุน หรือทรัพยากร องค์ความรู้ที่สนับสนุนการทำงานในพื้นที่ ที่จะมาช่วยแก้ไขปัญห

ถ้าประเมินต้นทุนไม่ได้ (นึกไม่ออก) ไปดูใบงาน3.4 แบ่งงานตามบทบาทหน้าที่ เช่น อปท. สนับสนุน มาตรการ , รพ. สนับสนุนความรู้ และข้อมูล เป็นต้น

5. **สิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นในชุมชน (เป้าหมาย)** ทีมร่วมกันสรุปว่า ทีมอยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เรื่องอะไรในชุมชน เพื่อให้ปัญหาที่ทีมสนใจร่วมกันลดลง ซึ่งเป้าหมาย/ภาพฝัน อาจจะได้หลายมุมมองตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น มุมร้านค้า มุมผู้บริโภค มุมชุมชน เป็นต้น

ตัวอย่าง “ร้านค้าขายสุราให้เด็กและเยาวชน” เป้าหมาย “ร้านค้าไม่ขายสุราให้เด็กและเยาวชนและขายสุราตามเวลาที่กฎหมายกำหนด

2.3 ระดมความคิดวิเคราะห์ปัญหา
พูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองในทีม วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

ชวนคิด ชวนคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้เห็นถึงสถานการณ์ในชุมชน

<p>1. ปัญหาที่ทีมสนใจร่วมกัน 2.3 จากใบงาน 2.2 ปัญหาที่ทีมสนใจอันดับที่ 1</p>	<p>2. สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่ทำให้เกิดปัญหาได้อย่างชัดเจน - ปัญหาในท้องที่ - สถานการณ์ (ใคร-ทำอะไร-ที่ไหน-อย่างไร)</p>				
<p>3. หาสาเหตุของปัญหา ระดมความคิดร่วมกันแลกเปลี่ยนเสนอมุมมองสาเหตุปัญหาต่างๆ หากนึกไม่ออก</p>	<p>4. ประเมินต้นทุนในชุมชน คนหรือหน่วยงาน แหล่งทุนหรือทรัพยากร องค์ความรู้ที่สนับสนุนการทำงานในพื้นที่</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"><tr><td style="width: 50%; text-align: center;">คน/หน่วยงาน</td><td style="width: 50%; text-align: center;">การสนับสนุน</td></tr><tr><td style="height: 40px;"></td><td style="height: 40px;"></td></tr></table>	คน/หน่วยงาน	การสนับสนุน		
คน/หน่วยงาน	การสนับสนุน				

5. สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน (เป้าหมาย) 2.3
ขยายให้กิจกรรมมีผลต่อเนื่อง เป็นระยะในชุมชน เพื่อให้ปัญหาที่ทีมสนใจร่วมกันลดลงที่ 1 ต่อ 1

วิทยาการสรุปการเรียนรู้หน่วยที่ 6 : การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เพื่อเป็นการค้นหาคำตอบรากปัญหา เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ นำไปแก้ไขปัญหาและใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการทำงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาได้ และเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาความต้องการที่จำเป็นแก้ไข ดังนั้น จึงอาจต้องมีกระบวนการ และลงพื้นที่ร่วมวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้ได้มุมมองปัญหารอบด้านที่แท้จริง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 : ออกแบบเครื่องมือการทำงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อสามารถออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาและบริบทของชุมชนได้อย่างเหมาะสม
2. เพื่อสามารถมีวิธีการที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในชุมชน

กิจกรรม : การออกแบบกิจกรรมเครื่องมือการทำงานในแต่ละปัญหา

ระยะเวลา : 30 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
ออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาและบริบทของชุมชนได้อย่างเหมาะสม	- บรรยาย - ฝึกปฏิบัติ	- แผนที่ชุมชน - ชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู่เหล่า - คอมพิวเตอร์ - power point - ชุดเครื่องเสียง	- สังเกตจากการมีส่วนร่วม - สังเกตและประเมินจากการสัมภาษณ์

วิธีการ :

1. วิทยากรบรรยายตามเอกสารชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู่เหล่าขนาด A3 ซึ่งเป็นผังภาพ 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน ในขั้นตอนที่ 3 ออกแบบโครงการและกิจกรรม แบ่งการออกแบบกิจกรรมเป็น 1)กิจกรรมปรับปรุงพฤติกรรม (แบ่งกิจกรรมย่อย : ชวน ช่วย เชิดชู ชมเชียร์) และ 2)กิจกรรมปรับสภาพแวดล้อม (กิจกรรมย่อย : ชง)
2. ให้ฝึกปฏิบัติใบงานที่ 3.1 ทบทวนสิ่งที่เคยทำในชุมชน เพื่อให้กิจกรรมหรือโครงการบรรลุ และให้ลงรายละเอียดในแบบฟอร์ม ชื่อกิจกรรม วิธีการ และนำกิจกรรมเดิมมาใส่ และพิจารณาว่ามีกิจกรรมใดน่าสนใจ และสามารถค้นหากิจกรรมอื่น ๆ และใบงานตัวอย่างกิจกรรมได้จากชุดกิจกรรมพัฒนาทีมคนสู่เหล่า

วิทยากรสรุปการเรียนรู้หน่วยที่ 7 : การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ควรเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมาย ที่ต้องการแก้ไขปัญหาที่ด้านนั้น ๆ ในชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจ (attention) กับสิ่งนั้น ทั้งนี้ ยังสามารถค้นหาการออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ในชุดกิจกรรมพัฒนาทีมคนสู่เหล่า

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 : ปฏิทินชุมชน และการวางแผนทำงานในพื้นที่ชุมชน

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อสามารถกำหนดและออกแบบกิจกรรมสร้างการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับกิจกรรมของชุมชน
2. เพื่อเฝ้าระวังกิจกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนที่เสี่ยงต่อการก่อให้เกิดการดื่มสุราในชุมชน
3. เพื่อสามารถกำหนดและออกแบบการทำงานชุมชนคนสู่เกล้าในระยะยาวตลอดทั้งปีของชุมชน

กิจกรรมที่ 1 : ปฏิทินชุมชนคนสู่เกล้า

ระยะเวลา : 20 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
- ออกแบบกิจกรรม สร้างการเปลี่ยนแปลง ให้สอดคล้องกับ กิจกรรมของชุมชน ตลอดปี - มีแผนเฝ้าระวังการดื่ม สุราในกิจกรรม ประเพณีและวัฒนธรรม ของชุมชน	- ชี้แจงและแบ่งกลุ่ม และพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม - มอบหมายภารกิจก่อน ปฏิบัติ - ทดลองฝึกปฏิบัติ - บรรยาย	- กระดาษฟลิปชาร์ - ชุดเครื่องเขียน - คอมพิวเตอร์ - power point - ชุดเครื่องเสียง	- สังเกตจากการมีส่วนร่วม ร่วม - สังเกตและประเมิน จากการสัมภาษณ์

วิธีการ :

1. แจกกระดาษฟลิปชาร์/ปฐพีน้ำตาลแผ่นใหญ่ และให้แต่ละกลุ่มแบ่งกระดาษเป็น 2 ส่วน แนวนอน บน-ล่าง หลังจากนั้น
2. ให้ตีตารางเป็นช่อง 12 เดือน (สามารถตีตารางยาวทั้งกระดาษให้เต็มแผ่น)
3. วิทยากร บรรยายและแนะนำให้เลือกทำงานส่วนด้านบนก่อน โดยให้แต่ละกลุ่มระดมกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในแต่ละช่วงเดือนตลอดทั้งปีที่เกิดขึ้นเฉพาะชุมชนของตนเอง ซึ่งแบ่งหมวดการระดมค้นหาจังหวะชีวิตและลมหายใจของชุมชน ดังนี้
 - 3.1. กิจกรรมชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรม โดยทั่วไปหรือมีเฉพาะที่ชุมชนของตนเองก็ได้ ระบุชื่อ และช่วงวันหรือช่วงเดือน
 - 3.2. หมวดอาชีพ ของคนในชุมชนแต่ละช่วงเวลา เช่น การค้าขาย และการเกษตร(การเพาะปลูก)ของคนในชุมชนแต่ละฤดูกาล
 - 3.3. ช่วงเวลากิจกรรมของชุมชนที่เฝ้าระวัง หรือมีความเสี่ยงต่อการดื่มสุรา(งานแต่ง / งานศพ / งานขึ้นบ้านใหม่ / อื่นๆ)
4. โจทย์ที่ชวนผู้เข้าร่วมอบรมวิเคราะห์ต่อ “ท่านเห็นอะไรบ้าง จากกิจกรรมชุมชนที่เกิดในแต่ละช่วงเวลา”

กิจกรรมที่ 2 : วางแผนการทำงานในพื้นที่ชุมชน

วัตถุประสงค์ : เพื่อสามารถวางแผนการทำงานให้เป็นระบบทั้งกิจกรรมและการจัดการของทีมในระดับชุมชน

ระยะเวลา : 1 ชั่วโมง 15 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
วางแผนการทำงานให้เป็นระบบทั้งกิจกรรมและการจัดการของทีมในระดับชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ชี้แจงและแบ่งกลุ่มและพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม - มอบหมายภารกิจก่อนปฏิบัติ - ทดลองฝึกปฏิบัติ - บรรยาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิทินชุมชนคนสู้เหล้า - ชุดเครื่องเขียน - คอมพิวเตอร์ - power point - ชุดเครื่องเสียง 	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตจากการมีส่วนร่วม - สังเกตและประเมินจากการสัมภาษณ์

วิธีการ :

1. นำปฏิทินชุมชนคนสู้เหล้า 12 เดือน มาตั้งต้น และใช้ใบงานที่ 3.3 , 3.4 และ 4.1 ของชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู้เหล้า เพื่อเพิ่มเติมระยะเวลากิจกรรมโครงการในปฏิทินชุมชน จะได้ปฏิทินกิจกรรม/แผนการทำงานในพื้นที่ชุมชน ให้ฝึกปฏิบัติ 3 ใบงาน ๆ ละ 15 นาที

ใบงานที่ 3.4 และ 4.1

ปฏิทินกิจกรรมสร้างการเปลี่ยนแปลง

ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
			ช่วงเก็บมรดก								

2. วิทยากร บรรยาย ใบงาน 3.3 , 3.4 และ 4.1 ของชุดเครื่องมือพัฒนาทีมคนสู้เหล้า
เนื้อหาความรู้

ใบงาน 3.3 ใบออกแบบ 1 กิจกรรม/โครงการที่จะทำ (ใบงานเพื่อการมีส่วนร่วมและกำหนดแนวทางการทำงานที่ชัดเจน) ซึ่งการออกแบบกิจกรรม/โครงการที่จะทำ ยังเป็นแนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการที่สามารถนำไปเสนอแหล่งทุนได้ ใบงาน 3.3 มี 11 หัวข้อ คือ

หัวข้อที่ 1 ชื่อโครงการ ..สามารถใช้ข้อมูลจากใบงานที่ 3.2 ระดมไอเดียกิจกรรมหรือโครงการที่จะทำ

หัวข้อที่ 2 ชื่อองค์กร/กลุ่ม/ชมรม (ผู้ขอรับทุน)

หัวข้อที่ 3 ชื่อผู้รับผิดชอบ

หัวข้อที่ 4 หลักการและเหตุผล (สถานการณ์ปัญหา) สามารถใช้ข้อมูลจากใบงานที่ 2.1 2.2 และ 2.3

หัวข้อที่ 5 วัตถุประสงค์ สามารถใช้ข้อมูลจากใบงานที่ 2.3

หัวข้อที่ 6 ตัวชี้วัด

หัวข้อที่ 7 ระยะเวลาดำเนินงาน

หัวข้อที่ 8 สถานที่จัดกิจกรรม

หัวข้อที่ 9 วิธีการดำเนินงาน (รายละเอียดกิจกรรม) สามารถใช้ข้อมูลจากใบงานที่ 3.2 และค้นหากิจกรรมอื่นจากชุดกิจกรรมพัฒนาที่มคนสู่เหล่า

หัวข้อที่ 10 งบประมาณ

หัวข้อที่ 11 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ใบงาน 3.4 แบ่งงานตามบทบาทหน้าที่ (มีใครในชุมชนที่ให้ความร่วมมือบ้าง) โดยแบ่งงานตามบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรม/โครงการที่ออกแบบในใบงานที่ 3.3 และให้ระบุชื่อผู้รับผิดชอบพร้อมบทบาทในแต่ละกิจกรรม/ฝ่าย ทั้งนี้ บุคคลในชุมชนที่สามารถให้ความร่วมมือได้ เช่น แกนนำชุมชน(กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/อปท./ผู้นำศาสนา) ทีมสาธารณสุข (บุคลากรสาธารณสุข/อสม.) กลุ่มเยาวชน (เยาวชน/คนในครอบครัว) กลุ่มคนเล็กเหล่า (ชมรมคนหัวใจหิน-เหล็ก-เพชร) ทีมหนุนเสริม (ครู/ตำรวจ/ร้านค้า/องค์กรต่าง ๆ) และร้านขายเหล้า

ใบงาน 4.1 ทบทวนการทำกิจกรรม/โครงการ (ชวนคิดชวนคุยทบทวนการทำงานหลังทำกิจกรรมแล้ว) หลังจากทำกิจกรรมทุกครั้งให้ทีมบันทึกกิจกรรมที่ได้ทำและทบทวนใน 2 ประเด็น คือ 1) **ทบทวนความสำเร็จของการทำกิจกรรม** และ 2) **ทบทวนความสัมพันธ์ของทีมและบันทึกอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม/โครงการร่วมกัน** และร่วมหารือจะทำอะไรให้กิจกรรม/โครงการดีขึ้น ดังนั้น ใบงาน 4.1 มี 6 หัวข้อ คือ

หัวข้อที่ 1 สิ่งที่ได้ทำ ระบุวันที่ทำกิจกรรม และชื่อกิจกรรมที่ทำ

หัวข้อที่ 2 ความสำเร็จจากการทำงาน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ความสำเร็จของกิจกรรม และผลลัพธ์เป็นไปตามเป้าหมายไหม และ 2) ความสำเร็จของทีม และผลลัพธ์ของคนในทีมการทำงานตามบทบาทหน้าที่ใหม่

หัวข้อที่ 3 อุปสรรคในการทำงาน

หัวข้อที่ 4 จะทำอะไรให้ดีขึ้น เพื่อวางแผนการทำงานขั้นต่อไป

หัวข้อที่ 5 แต่ละคนในทีมได้เรียนรู้อะไรบ้าง

วิทยากรสรุปการเรียนรู้หน่วยที่ 8 : ปฏิทินชุมชน เป็นตารางกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนในแต่ละช่วงเวลา และรวบรวมเหตุการณ์และปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันของชุมชนในรอบปี หรือช่วงระยะเวลาหนึ่ง จึงเป็นเหมือนเครื่องมือในการเรียนรู้มิติของเวลา (Time) ทำให้เข้าใจแบบแผนกิจกรรม เหตุการณ์ ของชุมชนที่เกิดขึ้น และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม และเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้สามารถวางแผนการทำงานกับชุมชนได้ดีขึ้น

□ กิจกรรมก่อนเข้ารับการอบรม (ช่วงปิด)

กิจกรรมการ : เคลื่อนไหว (เมื่อใหม่)

วัตถุประสงค์ : เพื่อผ่อนคลายบรรยากาศการอบรมไม่ให้ความตึงเครียด และทำให้จิตใจพร้อมที่จะเรียนรู้

ขอบเขตกิจกรรม	กิจกรรมก่อนอบรม	สื่อการทำกิจกรรม	วิธีการประเมินผล
เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้	- วิทยากรแนะนำการเคลื่อนไหวร่างกายและนวดบ่าไหล่		- สังเกตการณ์มีส่วนร่วม

วิธีการ : วิทยากรชวนให้ผู้เข้ารับการอบรมเล่นเกมการเคลื่อนไหวร่างกายและนวด

1. ให้ผู้เข้ารับการอบรมยืนขึ้นต่อแถวเป็นแถววงกลม (ถ้ามีโต๊ะ ให้ขยับออกมานอกโต๊ะ หรือให้จับคู่กัน และสลับกันนวด)
2. เอื้อมมือแตะไหล่คนข้างหน้า แล้วนวดบ่าไหล่ให้คนข้างหน้า
3. สลับกัน โดยให้กลับหลังหัน เพื่อเปลี่ยนกันนวดบ่าไหล่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 : สรุปการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อถอดรหัสการเรียนรู้ใน workshop ที่เป็นประโยชน์ในการทำงานสร้างการเปลี่ยนแปลง
2. เพื่อสามารถประยุกต์การเรียนรู้ให้เข้ากับการทำงานของทีมปฏิบัติการในชุมชนอย่างเข้าใจ

ระยะเวลา : 30 นาที

แนวคิด	กิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์	วิธีการประเมิน
กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้ง 2 วัน เป็นประโยชน์การทำงานของท่านอย่างไร	-บรรยาย -สนทนากลุ่มเล็ก-ใหญ่	- กระดาษฟลิปชาร์ต - คอมพิวเตอร์ - ชุดเครื่องเสียง	- สังเกตจากการมีส่วนร่วม - สังเกตและประเมินจากการสัมภาษณ์

วิธีการ :

1. วิทยากร บรรยายทบทวนชุดความรู้การอบรมเส้นทางการเรียนรู้ 2 วัน และทุกคนก็ทบทวนกิจกรรมตามว่าตนเองได้เรียนรู้อะไรในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2. แบ่งกลุ่มย่อยเดิม และfocus group ให้แต่ละคนอยู่กับตนเองและทบทวน เป็นการสกัดองค์ความรู้สำคัญในการร่วมหลักสู้นี้ และให้บันทึกในกระดาษปริปชาร์

3. ให้ตอบคำถาม 3 ข้อ คือ

3.1 กระบวนการ เราได้ทักษะอะไร และรู้สึกอย่างไรบ้าง และเรียนรู้อะไร

3.2 กระบวนการเรียนรู้ 2 วันเป็นประโยชน์การทำงานของท่านอย่างไร

3.3 ช่วยสะท้อนชุดความรู้ ปรับปรุง/เพิ่มเติม ยากง่าย หรือไม่

4. ให้ทุกกลุ่มแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย และบันทึกข้อมูลในกระดาษปริปชาร์ท ภายใน 15 นาที เมื่อจัดทำเสร็จแล้ว ขอให้ทุกกลุ่มแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในวงใหญ่ โดยให้จัดเก้าอี้เป็นวงกลมใหญ่ และบุคคลใดพร้อมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ให้เริ่มก่อน และส่งต่อไม้ค้ำให้คนอื่นพูดต่อ

สรุปผลการเรียนรู้ :

ประเด็นคำถาม	คำตอบ/การเรียนรู้
1. กระบวนการ เราได้ทักษะอะไร และรู้สึกอย่างไรบ้าง และเรียนรู้อะไร	<p>รู้สึก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดีและดีใจได้พบเพื่อนใหม่ และไม่ได้ทำงานคนเดียว - มีคุณค่ามาก หากมีโอกาสจะพาพื้นที่มาแลกเปลี่ยน - ภูมิใจเครือข่ายเดียวกัน - มีความสุขและเป็นกำลังใจให้ทุกคน - มีพลังชุมชนคนสู้เหล่า - ขอบคุณ ที่ได้เรียนรู้กิจกรรมที่ดี <p>เรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การละลายพฤติกรรมที่มีประโยชน์และเป็นพื้นที่ปลอดภัย - กระบวนการและกิจกรรมดีดีน่าสนใจและวิทยากรออกแบบไหลลื่น - การแลกเปลี่ยน และเรียนรู้การใช้เครื่องมือนำไปใช้ประโยชน์ - การทำงานเป็นทีม มีแผนทำงาน และปรับกลยุทธ์ในการทำงานและการเขียนโครงการ
2. กระบวนการเรียนรู้ 2 วันเป็นประโยชน์การทำงานของท่านอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - คู่มือช่วยออกแบบการทำงาน และกระบวนการที่เป็นประโยชน์ในการใช้ในพื้นที่ ทำงานง่ายขึ้น - ทักษะการฟังที่ดี กล้าแสดงออก และเข้าใจลักษณะคน

ประเด็นคำถาม	คำตอบ/การเรียนรู้
	<p>มากขึ้น (สัตว์ 4 ทิศ) นำไปใช้ในพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้ความรู้ปรับปรุงการทำงาน การทำปฏิทินการทำงานแบบมีส่วนร่วม ทำให้ทำงานง่ายขึ้น - การทำแผนที่ชุมชน และวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา จะได้ทำกิจกรรมที่แก้ไขได้ตรงปัญหา
3. ช่วยสะท้อนชุดความรู้ ปรับปรุง/เพิ่มเติม ยากง่ายหรือไม่	<ul style="list-style-type: none"> - มีกล่องเครื่องมือที่นำไปใช้ได้เป็นอย่างดี - มีเวทีทบทวนการเครื่องมือหลังพื้นที่นำไปใช้ - ระยะเวลาในการใช้ชุดความรู้สั้นเกินไป (น่าจัด 3 วัน)
4. อื่น ๆ	ประทับใจกระบวนการและพี่เลี้ยง ประทับใจการถ่ายทอดของทีมวิทยากร ยอดเยี่ยม อบอุ่นเป็นกันเอง

ภาพกิจกรรม

กิจกรรม 4 ห่องหัวใจ กำหนดโจทย์เพื่อแลกเปลี่ยน 1- 4 ข้อ

กิจกรรม “วงกลมคุณค่าความหมาย”

กิจกรรมก่อนเข้ารับการอบรม

กิจกรรมแผนที่ชุมชนคนสู้เหล้า

